

Gramy kolędy jak z nut - str. 8

Niezależny
magazyn
dla każdego

ECHO TYGODNIA

Nr 219 Toronto 31 grudnia - 7 stycznia 1987

Cena \$ 1

Grafika A. Uniechowskiego z kolekcji jego córki Konstancji mieszkanki Toronto

POLSKA U PROGU 1987 ROKU

Władza w PRL wmawia społeczeństwu i Zachodowi, że dokonała w Polsce przełomu, że jest teraz liberalna i humanitarna, a osiągnięta w kraju normalizacja prowadzi do poszerzenia demokracji

Jak jest naprawdę? Czy w Polsce w drugiej połowie 1986 rzeczywiście powstała nowa sytuacja, wymagająca zgoła odmiennego traktowania tych samych ludzi, którzy urządzili stan wojenny, za których panowania zamordowano górników kopalni Wujek i ks. Popiełuszkę i pchnięto kraj jeszcze bliżej krawędzi, za którą zaczyna się nieodwracalna przez dziesięciolecia katastrofa gospodarcza?

Czy w kraju rzeczywiście powstała nowa sytuacja?

Główne argumenty, że sytuacja jest rzeczywiście nowa są dwa zwolnienie więźniów i powołanie Rady Konsultacyjnej

Karol Grodkowski pisze o tym w *Tygodniku Mazowsze* tak

"Nowe jest to, że zwolniono więźniów politycznych. Jest to fakt, który budzi radość, nie wiadomo jednak, czy trwały. Wszak więźniów zwalniano już i przedtem. Wypada zauważyć jedno: władza miała do wyboru kilka różnych możliwości. Mogła się zgodzić na powstanie Fundacji Rolnej, na ustanowienie statusu więźnia politycznego, na zawarcie porozumienia w sprawie statusu prawnego Kościoła. Każda z tych możliwości byłaby

jednak bardziej kłopotliwa, byłaby ustanowieniem czegoś trwalszego, a władza uważałaby to za swoje osłabienie. Wykonała więc krok, który ma dowodzić jej siły, a przy tym można go w każdej chwili cofnąć"

"Zadnych innych kroków prowadzących do 'otwarcia' władza jak dotąd nie uczyniła. Trudno przecież uznać za znaczące nieliczne zmiany personalne. Ministrem kultury został co prawda niezły pisarz Krawczuk, ale faktycznie kierownikiem ministerstwa jest nadal brutalny policjant Molek. Trudno mieć też złudzenia, gdy o otwarciu i nowej polityce mówi Urban"

"Efektowny sposób, w jaki władza wykonała swoje posunięcie, wzbudził jednak wśród niektórych ludzi poczucie, że oto mamy do czynienia z czymś nowym, że wstępem do złagodzenia reżimu i do poszukiwania porozumienia ze społeczeństwem. Jeśli chłodno przyjrzyć się faktom, to na razie brakuje podstaw do takiego poglądu"

Wydaje się, że to skutecznie podważa pierwszy argument mający udowodnić, że w Polsce mamy do czynienia z nową sytuacją

Rada Konsultacyjna grą pozorów

Pozostaje sprawa tak bardzo rozdmuchanej przez reżimową propagandę
Dokonczenie str 4

TRZECIA PIELGRZYMKA JANA PAWŁA II DO KRAJU

Z OSTATNIEJ CHWILI

Pomiedzialek, 29 grudnia W Polsce w niezależnym obiegu kolportuje się wydawane w podziemiu kalendarze na rok 1987, z podobizną Papieża, emblematem Solidarności i napisem Czerwiec 87 - TRZECIA PIELGRZYMKA JANA PAWŁA II DO OJCZYZNY

Brak jednak tymczasem konkretnych, oficjalnych informacji na temat czasu trwania i trasy tej podróży papieskiej. Kilka dni temu paryski dziennik *Le Figaro* podał nie potwierdzoną wiadomość swego warszawskiego korespondenta, że wizyta Papieża w Polsce ma trwać od 8 do 14 czerwca, a więc tydzień. Trasa tej podróży miała przebiegać przez Warszawę, Lublin, Gdansk, Szczecin, Kraków, Tarnów, Częstochowę, Łódź - do Warszawy

Obecnie zachodniemiecki dziennik *Stuttgarter Zeitung* przyniósł nieco odmienną wersję projektowanej podróży papieskiej. Powołując się na nieoficjalne

informacje z kół rządowych w Warszawie, korespondent tego pisma podaje, że Jan Paweł II pragnie rozłożyć swój pobyt w Polsce aż na dwa tygodnie. Natrafia to na sprzeciw w kierowniczych kołach gospodarczych PRL. Twierdzą one, że ze względu na olbrzymią frekwencję na spotkaniach z Ojcem Świętym oraz na fakt, że wiele osób jedzie po całym kraju za Papieżem, przedłużenie tej wizyty do dwóch tygodni może w znacznym stopniu zdeorganizować rytm produkcji w przemyśle

Według tego samego źródła Jaruzelski, w czasie styczniowej audiencji u Papieża w Watykanie, zamierza osiągnąć kompromis w tej sprawie, proponując ograniczenie planu pielgrzymki papieskiej do okresu 10 do 12 dni. Obie poprzednie podróże Jana Pawła II do kraju trwały po 10 dni

Stuttgarter Zeitung podaje też nieco inną trasę, niż *Le Figaro* pielgrzymka ma się rozpocząć w Krakowie, a dalej prowadzić przez Tarnów, Gdansk, Bydgoszcz i Szczecin, kończąc się w Warszawie. Nie ma na tej liście Lublina, Częstochowy i Łodzi, jest natomiast Bydgoszcz

**Dużo szczęścia
w Nowym Roku**

**Czytelnikom
Współpracownikom
P.T. Ogłoszeniodawcom
I całej społeczności polskiej**

**ż y c z y
Redakcja i Administracja
ECHA TYGODNIA**

● **Katastrofa porwanego samolotu irackiego** 62 osoby zginęły w katastrofie porwanego samolotu irackiego. Iracki samolot pasażerski lecący na trasie z Bagdadu do Ammanu rozbił się na pustyni w Arabii Saudyjskiej. W katastrofie Boeinga 737 zginęło co najmniej 62 osoby. Samolot został porwany przez grupę terrorystów. Podczas lotu wywiązała się strzelanina pomiędzy terrorystami a iracką ochroną samolotu. Eksplozowały rzucone przez terrorystów granaty. Samolot runął na ziemię, 62 osoby zginęły, około 40 pasażerów przeżyło. Irak oskarżył agentów Iranu o porwanie samolotu. Odpowiedzialność za porwanie wzięły na siebie różne ugrupowania terrorystyczne.

● **Sacharow powrócił do Moskwy** Z siedmioletniego zesłania w mieście Gorki do Moskwy powrócił człowiek-dysydent sowiecki, laureat pokojowej nagrody Nobla - Andriej Sacharow. Przywódca ZSSR M. Gorbaczow osobiście zadzwonił do mieszkania Sacharowa w Gorki by poinformować ich o tym, że mogą swobodnie powrócić do Moskwy. Po powrocie do Moskwy Sacharow powiedział, że cieszy się ze swego uwolnienia, ale że wzywa Gorbaczowa do wypuszczenia wszystkich innych więźniów Gułagu. Sacharow skrytykował także sowiecką okupację Afganistanu, za co w roku 1980 został zesłany do Gorki. Udzielił on także wywiadu telewizji amerykańskiej i po raz pierwszy państwowa telewizja sowiecka uczestniczyła w transmisji wywiadu człowieka-dysydenta do Ameryki.

● **RPA przygotowuje się do produkcji własnej broni atomowej?** Brytyjska gazeta "Observer" podała, że RPA

przygotowuje odległą wyspę Marion na Oceanie Indyjskim do możliwych prób z własną bronią atomową. Zdaniem niektórych ekspertów RPA znajduje się w posiadaniu własnej broni atomowej co najmniej od 1979 roku, kiedy to na Marion miał rzekomo miejsce pierwszy próbny wybuch nuklearny.

● **Protesty przeciwko sowieckiej okupacji Afganistanu** Na całym świecie 27 grudnia miały miejsce liczne demonstracje i protesty przeciwko sowieckiej okupacji Afganistanu. Rozpoczęła się ona inwazją wojsk sowieckich 27 grudnia 1979 roku. Najliczniejsza demonstracja odbyła się w stolicy Pakistanu Islamabadzie. Wzięło w niej udział 10 tysięcy osób.

● **150 zabitych żołnierzy sowieckich i reżymowych Mudzahedinów** z ugrupowania Junis Khalis podali, że w trwających od 21 grudnia walkach z wojskami sowieckimi i reżymowymi w gorzystych regionach Afganistanu w prowincji Ningarhar, w pobliżu granicy z Pakistanem, poniosło śmierć co najmniej 150 żołnierzy sowieckich i reżymowych Mudzahedinów. Podali także, że zniszczyli 27 czołgów i transporterów opancerzonych.

● **Tygodnik amerykański "Time" wybrał prezydenta Filipin Corazon Aquino Człowiekiem Roku 1986** Tygodnik podał, że nadał jej tytuł Człowieka Roku za odwagę i determinację w zaprowadzeniu demokracji na Filipinach. "Time" rozważał także kandydaturę przywódcy ZSSR M. Gorbaczowa, przywódców opozycji w RPA Nelsona i Winnie Mandelowej oraz członka Narodowej Rady Bezpieczeństwa w USA pułkownika O. Northa.

● **Prezydent Reagan określił rok 1986 jako "bardzo dobry"** W swym radiowym wystąpieniu do narodu prezydent Reagan podkreślił, że uważa rok 1986 za "bardzo dobry". Prezydent powiedział, że do sukcesów należy utrzymać wzrost gospodarczy, reformę prawa podatkowego, poważne zwycięstwa w walce z narkomanią oraz postawienie przed sądem przywódców wszystkich człowiek-rodzin mafijnych. Zdaniem Reagana rok 1986 "był także dobrym rokiem dla sprawy ludzkiej wolności i dobrym dla sprawy światowego pokoju".

● **Katastrofa w sowieckiej kopalni węgla kamiennego** Na Ukrainie, w zagłębiu Donieckim miał miejsce wybuch metanu w kopalni węgla kamiennego. Władze nie podały ilości ofiar katastrofy, ale informacje o katastrofie zamieszczone w sowieckiej prasie podają, że liczba ofiar jest bardzo wysoka.

● **Demonstracje uliczne w Chinach** W kilku miastach Chin miały miejsce liczne demonstracje uliczne. Demonstracje zostały zorganizowane przez studentów. Demonstranci domagali się większej demokracji. Władze chińskie ostrzegły, że fala protestów może doprowadzić kraj do anarchii. Największe demonstracje miały miejsce w Szanghaju (nasz komentarz na str. 3).

● **Partyzanci komunistyczni na Filipinach wzywają do "ludowej wojny"** W 18 rocznicę Filipińskiej Partii Komunistycznej partyzanci komunistyczni wzywali naród filipiński do podjęcia "ludowej wojny" i oskarżyli prezydenta Aquino o uleganie zagranicznym interesom. Od 10 grudnia trwa na Filipinach 60-dniowa rozjem. Został on już wielokrotnie pogwałcony przez filipińskich komunistów.

● **Katastrofa samolotu Aeroflotu** W połowie grudnia uległ katastrofie samolot sowieckich linii lotniczych. Samolot rozbił się w czasie podchodzenia do lądowania niedaleko lotniska we Wschodnim Berlinie. W wyniku katastrofy zginęło 69 osób, w tym 20 uczniów szkół berlińskich. Większość ofiar to obywatele NRD. Zginęła również osmooosobowa załoga samolotu i jeden pasażer z Austrii. 12 osób zdołało przeżyć katastrofę.

● **Współpraca sowiecko-iraska** Radio teherańskie podało, że w grudniu odbyły się trzydniowe rozmowy iransko-sowieckie w wyniku których podpisano wspólny protokół o kooperacji. Zgodzono się również na odbywanie dwa razy w roku konferencji dwustronnych, na których dyskutowane będą sprawy realizacji porozumienia. Było to pierwsze od 1980 roku spotkanie na szczeblu stałych komisji roboczych. Przewodniczący sowieckiej delegacji K. Katuszew oświadczył, że jest zadowolony z przebiegu rozmów i ich rezultatów, które jego zdaniem dają dobre podstawy dla przyszłej

kooperacji. Z podobnym optymizmem o zacieśnieniu stosunków z ZSSR wypowiedział się przewodniczący delegacji irackiej - minister finansów M. Iravani. Powiedział on, że "sesja dowiodła wzajemnego zrozumienia, które przyspieszy ekspansję stosunków pomiędzy dwoma krajami".

● **Jewtuszenko wzywa do wydania Biblii w ZSSR** Eugeniusz Jewtuszenko, jeden z najbardziej znanych poetów sowieckich, od lat cieszący się statusem koncesjonowanego opozycjonisty, wystąpił w obronie prawa pisarzy do pisania na tematy religijne, a także wezwał do opublikowania Biblii w Związku Sowieckim. W artykule opublikowanym w dzienniku "Komsomolska Prawda" Jewtuszenko stwierdził: "Nigdy nie mogłem zrozumieć dlaczego w naszym kraju wydano Koran, a nigdy nie opublikowano Biblii". Artykuł Jewtuszenki stanowi obronę Czingiza Achmatowa, pisarza, którego niedawno opublikowana powieść, atakowana była przez krytyków za skłonności religijne. Bohater powieści zostaje usunięty z seminarium duchownego i poświęca się leczeniu narkomanów poprzez budzenie w nich uczuć religijnych. "Refleksji na tematy religijne nie możemy wyszydzac jedynie jako flirtowania z Bogiem" - stwierdza Jewtuszenko. "Bez znajomości Biblii, młodzi ludzie nie mogą naprawdę zrozumieć Puszkina, Gogoła, Dostojewskiego i Tolstoja. Nie możemy również wymazać Biblii z doświadczenia moralnego ludzkości, wszystko jedno pozytywnego czy negatywnego".

● **W ChRL podatek obrotowy** Z rokiem 1987 w komunistycznych Chinach obowiązywać będzie podatek obrotowy. Wiadomość tę podała oficjalna chińska agencja prasowa Sinhua. Według agencji celem podatku jest zmniejszenie rozpiętości dochodów "w momencie kiedy polityka państwa zachęca do podniesienia zarobków w drodze uczciwej pracy". Wysokość podatku i opodatkowana część dochodu będzie różna w różnych częściach Chin określonych jako "strefy wynagrodzeń". Stref tych będzie jedenastce. Wyznaczone są one w zależności od warunków życia i poziomu cen. W Pekinie, na przykład, podatek będzie ściągany od wszystkich zarabiających więcej niż równoważność 110 dolarów miesięcznie i będzie miał charakter progresywny. Podatek obejmie płace i inne dochody, pochodzące z wykonywania dodatkowych prac, a także wynajmu nieruchomości, oprocentowania wkładów bankowych, dywidend itp. Podatek nie dotknie większości ludności wiejskiej, której średni dochód miesięczny wynosił w ostatnich latach poniżej 110 dolarów. Nowe przepisy obejmą swym zasięgiem przede wszystkim robotników otrzymujących specjalne premie za wzrost produkcji i liczącą 17 milionów grupę prywatnych przedsiębiorców, którzy już płacą podatek dochodowy. Jak pisze Sinhua "Polityka zachęcania ludzi do powiększania swego bogactwa będzie kontynuowana, ale

muszą być także wprowadzone nowe podatki, aby zapobiec zbyt wielkim rozpiętościom dochodów".

● **Przymusowe przerywanie ciąży w ZSSR** "Sowiecka Rossija" zamieściła artykuł z którego wynika, że w Rosyjskiej Republice Sowieckiej rośnie ilość noworodków z trwałymi uszkodzeniami mózgu. W minionym dziesięcioleciu narodziło się dwukrotnie więcej dzieci niż w ubiegłym, z uposledzeniami umysłowymi, których przyczyną jest alkoholizm lub narkomania rodziców. Ze względu na zatrważające dane minister zdrowia republiki wystąpił do ministra sprawiedliwości o wprowadzenie obowiązkowych testów medycznych osób zamierzających wejść w związek małżeński. Alkoholicy i narkomani nie będą mogli mieć dzieci, ciąża zostanie przerwana. Artykuł stołecznej gazety przynosił dodatkowe informacje na temat narkomanii w ZSSR. Pomimo zapewnienia władz, że narkomania w Związku Sowieckim jest zjawiskiem marginalnym i nieporównywalnym z tym co się dzieje na Zachodzie rozpoczęły one już kampanię antynarkotykową. Ze względu na niedostępność środków antykoncepcyjnych przerywanie ciąży w ZSSR jest masowo praktykowane. Wysoki procent kobiet poddaje się temu zabiegowi wielokrotnie.

● **Taksowkarze węgierscy oskarżyli o morderstwo swego kolegi dwóch żołnierzy sowieckich** 9 grudnia w pogrzebie Sandora Lukacsi, 52-letniego taksówkarza budapesztańskiego wzięło udział setki kolegów taksówkarzy. Pogrzeb był demonstracją protestacyjną, ponieważ taksowkarze oskarżają o zamordowanie swego kolegi dwóch żołnierzy sowieckich stacjonujących na Węgrzech. Władze węgierskie podały jedynie, że dwie osoby podejrzane o zastrzelenie taksówkarza zostały aresztowane i toczy się przeciw nim śledztwo.

● **Papież Jan Paweł II przesłał światu Bożonarodzeniowe życzenia w 52 językach** Ojciec Święty Jan Paweł II w swym tradycyjnym Bożonarodzeniowym posłaniu podkreślił, przemawiając z balkonu na Placu św. Piotra do ponad 20 tysięcy pielgrzymów, że "tylko miłość potrafi przebudować obliczne naszej planety zwracając umysły i serca do myśli o braterstwie i pokoju". Papież przemawiał po włosku. Na zakończenie przesłał on światu Bożonarodzeniowe życzenia w 52 językach.

● **Tysiące żołnierzy zginęło w bitwie w Zatoce Perskiej** W jednej z najkrwawszych bitew 6-letniej wojny iracko-irackiej zginęło tysiące żołnierzy. Radio Teheran podało, że w 36-godzinny atak na cztery strategiczne wyspy w przesmyku wodnym Shatt al-Arab żołnierze irańscy zabili 3000 żołnierzy irackich, raniąc 6500 w stolicy Iraku Bagdadzie. Podano, że Irak odzyskał wyspy, a w walkach poniosło śmierć 10 000 żołnierzy irańskich, tysiące zaś zostało wziętych do niewoli. Przesmyk Shatt al-Arab ma olbrzymie znaczenie strategiczne, gdyż jest jedynym połączeniem Iraku z Zatoką Perską.

ECHO TYGODNIA

JACEK ADOLF I GRAŻYNA FARMUS

Adres do wysyłki korespondencji ogłoszeń płatności rachunków
zamówień prenumerat

862 Tandridge Crescent, REXDALE, ONT M9W 2P2
TEL. 743 - 5706 w godz 10 - 3 po poł
766 - 3774

ADVERTISEMENTS

● Display ads \$ 7 column inch ● Full page \$ 700 half page \$ 400
● Classified ads \$ 4 (up to 25 words) 5+ each additional word
● Box \$ 1.50 each issue

Redakcja zastrzega sobie prawo do zmian i skróto w nadesłanych listach i manuskryptach

Prenumerata półroczna \$ 25 roczna \$ 50

ŻYCZĘ DOLARÓW

Pieniądze nie dają szczęścia, ale w końcu dolary to coś więcej, niż jakieś tam zwykłe pieniądze, na przykład złotówki. \$ to symbol. Mówi się, że są rzeczy, których nie można kupić za pieniądze, ale wyłania się zaraz pytanie, czy wobec tego w ogóle warto takie rzeczy posiadać.

Poza tym, życzy się ludziom tego, czego sami najbardziej pragną, a po spotkaniach towarzyskich w tegoroczne święta dochodzę do wniosku, że w dzisiejszych czasach wszyscy sobie najbardziej życzą dolarów. Wszyscy, to znaczy najnowsza imigracja, starsza imigracja, bardzo stara imigracja oraz wakacjusze i wakacjuszki. Zwłaszcza wakacjusze i wakacjuszki.

Dolary należy mieć m.in. po to, by je posyłać do tzw. Starego Kraju (tak mówiła bardzo, bardzo stara imigracja), głównie rodzimie, ale nie tylko.

Przy okazji, z kraju. Gdzie stanie pomnik matki Polki? Odpowiedz w kolejce. A co będzie napisane na cokole? - Pani tu nie stała! No właśnie. Przynajmniej z dolarami w kolejce się nie stoi.

Na Nowy Rok tym razem życzę więc wszystkim dolarów

Jacek Adolf

POLISH CANADIAN ACTION GROUP
prezentuje
Wystawę

WYSTAWA

TORONTO
12, 13 i 14 stycznia '87
Credit Union
Roncesvalles Ave

W godzinach od 4 do 10 wieczorem

NIEPOKORNYCH

Obrazy zostały wypożyczone od prywatnego kolekcjonera

Prezentowane na tej wystawie obrazy są własnością jednej osoby. Ich dobór i dobór twórców nie wynikał z upodobań estetycznych kolekcjonera jak zwykle bywa w takich wypadkach, lecz z czegoś co można określić upodobaniem moralnym, podczas do czynu innego człowieka.

Trwającą blisko rok drogę tych obrazów do Kanady poprzedziła decyzja artystów, leżąca pozornie poza sferą twórczości. Podpisali oni list protestacyjny przeciw wieniu w Polsce za przekonania. Zanim zapoznają się Państwo z treścią listu i reakcją dyspozycyjnego publicysty, pragnę podjąć kilka spraw natury ogólnej, które nasuwają się w związku z tą wystawą.

Nazwałem podpisanie owego listu decyzją leżącą poza sferą twórczości. Polska sztuka współczesna na bowiem jest nieuchronnie uwikłana w problemy życia społecznego. Tworząc w Polsce jak w każdym niedemokratycznym kraju nie może uciec od zasadniczych społecznych problemów.

W znakomitym studium o modernizmie (Wydawnictwo Filmowe i Artystyczne 1977) Wiesław Juszczyk przeprowadził wnikliwy dowód, że drogi polskiej sztuki przełomu XIX i XX wieku w dużym stopniu wyznaczał swoisty konserwatyzm, broniący tradycyjnych wartości konstytuujących świadomość narodu. Juszczyk pisał: (...) Realistycznie ustabilizowana na sto kilkadziesiąt lat sytuacja polityczna wobec której w każdym kolejnym pokoleniu musiał się budzić sprzeciw, jakichs najbardziej świadomych i najbardziej przez takie stanowisko wyróżniających się wartościowych przedstawieli, była przyczyną nieustannego odradzania się oświeconych albo postępowych form konserwatywności, ich żywej potrzeby i rosnącego zasięgu. Konserwatyzm więc to dialog prowadzony z przesłaniem, zawsze w sytuacji skrepowania pod przymusem wśród obaw o przyszłość i zagrożeniu owej teraźniejszości. Lecz zawsze dialog aktywny, dyktowany chęcią przezwyciężenia owej sytuacji przymusu (...)

Przed polskim artystą każdej profesji stoi nie uchronienie wyboru, czy powinien odpowiedzieć na tę szczególną sytuację polityczną. Artysta działa zresztą pod silną presją odbiorcy, który oczekuje od niego spełnienia nie tylko kryteriów artystycznych, ale i moralnych. Ci którzy podejmują to wyzwanie, ryzykują nie tylko swoją karierą, ale także twórczością.

Uwikłana w konkretną sytuację polityczną, jedyną, nożniczną i publicystyczną sztuką przemawia ostro do współczesnego widza, ale jest osadzona w konkretnym czasie i symbolice. Może być nieczytelna lub mułalna dla kolejnych pokoleń. Wykładem takiej drogi artystycznej jest pokazane tu bezpośrednio polityczne malarstwo Rylkiego.

Inni artyści szukają bardziej zawiłych interpretacji dróg. Na wystawie dostrzeżemy w tym nurcie tematykę religijną, głęboko chrześcijańskie dzieło Znamierowskiego. W nurcie tym mieści się też malarstwo buntu i przynęta bienia, malarstwo odcienie z państwotwórczego optymizmu, beznamiętnej gładkości. Rozumne.

I wreszcie trzecia droga artysty uwikłanego w polski problem. Oddzielenie sztuki od życia. Na wystawie znajdziemy takich malarzy. Ich nie przedstawieniowa twórczość daleka jest od dyskursu nad świadomością narodową. Jako artyści rozwijają swe możliwości formalne. Jako osoby prywatne sygnują listy protestu. Na ich przykładzie szczególnie wykretnie wydadzą się odpowiedzi ich kolegów po piędzu, piórze czy piórelu, iż nie angażują się w politykę, bo są artystami.

Ludzie, którzy podpisali ten list podjęli w różnym stopniu ryzyko. Reżym dysponuje bowiem bogatym wachlarzem szykan, od piugawych artykułów policyjnych, nękań, po pierzenie trudności i niemożliwości. Dzieła pokornych uzyskują państwowe nagrody, kupowane są przez narodowe galerie i muzea, lansowane na wszelki możliwy sposób. Pokorni awansują w akade-

miach, wyjeżdżają do zagranicznych ośrodków, mają dostęp do narzędzi i materiałów. Ale wielu z tych, którzy dziś znaleźli się na tej wystawie, przez lata całe korzystało z przywilejów przysługujących pokornym. W zyciorysach roi się od medali 30-lecia PRL, złotych odznak za zasługi, po nagrody ministra Obrony Narodowej. Wielu piastowało i piastuje prestiżowe stanowiska na uczelniach artystycznych. Obok nich znaleźli się ludzie kontestujący nieustannie od lat, a także ludzie młodzi, którzy nie „dążyli” jeszcze wypełnić swego zyciorysu prawymi czy nieprawymi czynami. Jest to więc wystawa nie tyle niepokornych, co niepokornego czynu, aktu cywilnej odwagi, który powinien być ceniony i popierany. Tu na emigracji to takie proste, a tak często zapomniane.

Zorganizowaliśmy tę wystawę w przekonaniu, że powinniśmy poprzeć polskich artystów w akcie odwagi, który może kosztować, a tak wiele znaczy dla rozwoju polskiej kultury.

GRAZYNA FARMUS

JAN MARIA RYLKE

MNIEJ NIŻ ZERO akryl, płótno 56 x 65 1984
SIERPIEN 1980 rysunek 50 x 70 1980
PTAKI akryl, płótno 81 x 65 1985

Tekst listu złożonego na Kongresie Intelektualistów

Do uczestników Kongresu Intelektualistów na rzecz Pokojowej Przyszłości Świata. Przybyłicie na kongres na zaproszenie rządu, który deklarami o swojej działalności na rzecz pokoju stara się ukryć fakt systematycznego naruszania praw człowieka i obywatela w naszym kraju.

Rząd, który was zaprosił, przetrzymuje obecnie w więzieniach ponad 260 osób. Są one więzione w skandalicznych warunkach, ze szkodą dla zdrowia, bez możliwości kontaktu z rodzinami. Wśród uwiecznionych znajdują się matki małych dzieci, ludzie chorzy i starzy, których jedyną winą jest to, że wyrazili uczucia narodu pozbawionego swych praw.

Sądzimy iż — biorąc pod uwagę że nie ma pokoju bez pozanowienia praw ludzkich, przylączyście się do naszego zadania uwolnienia wszystkich uwiecznionych w Polsce.

(Załączony tekst jest tłumaczeniem z języka hiszpańskiego, gdyż listem w tym języku dysponujemy.)

FERMENT CHIŃSKI

Od trzech tygodni w co najmniej 9 miastach komunistycznych Chin, w tym w stolicy kraju Pekinie i w największym mieście Szanghaju, odbywają się demonstracje studentów chińskich. Kilkusetosobowe, ale i ponaddziesięciotysięczne. Początkowo, gdy władza była zaskoczona, za jej milczącą aprobatą.

Następnie przy jej jednoznacznym i ostrym sprzeciwie. Studenci domagają się większej demokracji (a przede wszystkim przyspieszenia procesu demokratyzacji Chin), wolności prasy, zgromadzeń i słowa, przestrzegania prawa człowieka. Gdy padają hasła demokracji przywódcy studenccy dodają przykładem Zachód, przykładem Ameryka.

Jak na razie nie było szarzy milicji i służby bezpieczeństwa. Organa te znajdują się jednak w pobliżu, bacznie przyglądając się demonstrantom. Według zrodeł, dobrze poinformowanych, władza zadawała się cichymi aresztowaniami, jak na zwyczaj komunistyczne, raczej na małą skalę. Te same zrodeł podają, że w fermentie studentkim biorą także udział, dołączając do ich z założeń pokojowych demonstracji, robotnicy, emeryci, dzieci i młodzież.

Czy komunistyci odwołają się ostatecznie do brutalnej przemocy? Do tej pory ograniczają się do przypomnienia

pewnych zasad totalitarnego reżymu panują i rządzą niepodzielnie komunistyci, władzą dzieląc się nie będą, zmianami na lepsze jest władnie kierować tylko komunistyczna partia, i formułują na koncu ostrzeżenie, jeżeli studenci nie usłuchają się i nie rozpoczną przestrzegania prawa, cały kraj pograży się w anarchii, a do tego już komunistyci nie dopuszczają.

Mamy więc ten sam tradycyjny komunistyczny schemat rozprawiania się z "wichrzycielami" zagrażającymi monopolowi władzy.

Pomimo wszystko, patrząc na zachowanie komunistów chińskich, uderzają dwie sprawy. Po pierwsze, w zasadzie przyjmują jako słuszne hasło większej demokracji,

Po drugie, wyjątkowo cierpliwie czekają na uspokojenie się studentów.

Jest za wcześnie by wskazać przyczyny (rzeczywista reforma?, walka frakcji?, przekonanie, że demonstracje nie zagrażają komunistycznemu ładu? itp.)

Ale obecne zachowanie komunistów z wcześniej zapoczątkowaną reformą Dengi i demonstracje (ponoc spontaniczne i wyjątkowo źle zorganizowane) czynią z ChRL rzeczywistość, obok Polski, wyróżniając się własną drogą państwo komunistyczne.

Nie ma chleba bez wolności. To hasło demonstracji studentów polskich z marca 1968 roku, jak ułóż pasuje do demonstracji studentów chińskich. I Chinczyk nie chce mieć wyłącznie sytego brzucha. Wraz z poprawą warunków życia pojawiła się potrzeba zaspokojenia spraw wyższych.

Chincy studenci w potrzebie wolności i demokracji znajdują się jeszcze na poziomie koncepcji socjalizmu z ludzką twarzą i rewizjonizmu wewnątrzpartyjnego. Nie odrzucają socjalizmu jako takiego, chcą go jedynie naprawić, uważają także, że właściwe osoby wewnątrz partii komunistycznej będą w stanie uczynić z niej prawdziwą, niezbiurokratyzowaną, tworzącą siłę kierowniczą kraju.

Czy im się powiedzie? Myslę, że nikt nie zna dzisiaj odpowiedzi. Z jednej strony nie było jeszcze reżymu komunistycznego, który odniosłby sukces w zakresie eksperymentu z ludzką twarzą i nie udało się żadna wewnętrzna reforma kompartii, z drugiej strony jednak komunistyczne Chiny są państwem względnie niezależnym od Związku Sowieckiego i procesy w nim przebiegające mogą mieć charakter naturalny, niezakłony zewnętrznym czynnikiem ingerencji i obecności wielkiego brata.

SWIATOWIT

MEDYTACJE I MODŁY

Organizacja Komisja Planarna weryfika ludzi wszystkich wyznań w dniu 31 GRUDNIA o godz. 12 czasu Greenwich poświęci kilka minut na modły o pokój (dla Kanady, Montreal, Toronto, Ottawa 7 am, Vancouver 4 am). 1987 rok ma być dla pokoju ważny. Akcję koordynuje Unity Church, Informacje Diane Matthews (416) 294-3771.

ARTEX INTERNATIONAL
prezentuje program pt
W CO SIĘ BAWIĆ

w którym
25 LAT
pracy artystycznej obchodzi

WOJCIECH MŁYNARSKI

POWADTO WYSTĄPIĄ
ADRIANNA GODLEWSKA

— piosenkarka
JERZY DERFEL — fortepian

TORONTO — Sobota, 17 stycznia — godz. 8 wiecz.
Niedziela, 18 stycznia — godz. 3 po poł i 7 wiecz.
AUDYTORIUM WEST TORONTO SECONDARY SCHOOL

330 Lansdowne Ave (na ptn od College)
Przedsprzedaz
SOLARSKI PHARMACY, 149 Roncesvalles Ave.
Informacje i zamówienia 833-0640

OTTAWA — Poniedziałek, 19 stycznia — godz. 8 wiecz.
OTTAWA TECHNICAL HIGH SCHOOL

440 Albert St
Przedsprzedaz i informacje
NELSON TRAVEL — 235-5228

MONTREAL — Wtorek 20 stycznia — godz. 8 wiecz.
WESTMOUNT HIGH SCHOOL

4350 — St Catherine St West
Przedsprzedaz
TATRA TRAVEL, 3628 St. Laurent Blvd. — 849-3451
METRO TRAVEL, 5921 Laurendeau St — 761-5878
POLKA DELI, 3561 Belair — 727-2311

Inf i zamówienia Z ZUROWSKA — 766-9747

Sroda 21 stycznia 1987 REGINA
Czwartek 22 stycznia 1987 WINNIPEG
Piątek 23 stycznia 1987 CALGARY
Sobota 24 stycznia 1987 EDMONTON
Niedziela 25 stycznia 1987 VANCOUVER

U PROGU 1987

Ciąg dalszy ze str. 1

Rady Konsultacyjnej Powstała ona w końcu w grudniu, 6 grudnia władze ogłosiły jej skład

Juz następnego dnia zazwyczaj bardzo dobrze poinformowany Michael T. Kaufman, warszawski korespondent New York Times'a depešował, że działacze Solidarności wykpiwają Radę Konsultacyjną, uznając jej powołanie za zabieg kosmetyczny. W Radzie znaleźli się m.in. trzej ludzie, którzy się wyrzekli Solidarności. Stanisław Zawada był działaczem solidarnościowym w Hucie im. Lenina i w 1981 został oskarżony o to, że jest wtyczką władzy i usunięty Jan Kułaj, b. przewodniczący Solidarności Wiejskiej, po zwolnieniu z internowania wystąpił w telewizji z atakiem na Solidarnosc. Władysław Siła-Nowicki, adwokat, był w 1981 doradcą Solidarności, potem jednak przywódcy związku zaczęli od niego stronić, kiedy zaczął chwalić Jaruzelskiego

Były rzecznik prasowy Solidarności Janusz Onyszkiewicz powiedział: "Mianowanie tej własnie trojki pokazuje prawdę, o jakich ludzi chodziło władzom"

Podziemny *Przegląd Wiadomości Agencyjnych* pisał jeszcze w listopadzie o projekcie powołania Rady Konsultacyjnej: "Coz to za otwarcie? Ciało to zostało usytuowane przy Radzie Państwa, która w myśl konstytucji odgrywa niewielką rolę w kierowaniu państwem, a w praktyce zupełnie znikomą. To prawda, że jej przewodniczący, gen. Jaruzelski, jest osobą nr 1 w aparacie władzy, Rada Konsultacyjna byłaby więc de facto przy I sekretarzu, będąc formalnie przy przewodniczącym Rady Państwa. Wystarczy bowiem, aby pozbawic ją mocy, że na posiedzenie przybędzie nie Jaruzelski, lecz jeden z jego czterech zastępców w Radzie Państwa. Władzom i tego ograniczenia było zbyt mało - okroily materię podlegającą ocenie (i tak nie wiążącą) do spraw będących przedmiotem zainteresowania Rady Państwa (rady narodowe, plany społeczno-gospodarcze, współzawodnictwo pracy, itp.), a także zaproponowały oryginalny jej skład. Obok nowych twarzy znalazły się tam nazwiska osob, łagodnie mówiąc zbyt dobrze znanych, jak Dobraczynski, czy Zukrowski. To nie jest pomysł na pozyskanie przez władze umiarkowanych sił niezależnych, lecz na ich połknięcie, tak jak zrobiono to z całym PRON-em, dezawuuując go bez mrugnienia okiem. W radzie konsultacyjnej dla PRON-u przeznaczono dwa miejsca (Dobraczynski, Kostrzewski). Jak na szeroki front porozumienia, to coś nie za duzo!"

Rezim pozostał ten sam

A więc nie żadne otwarcie, lecz gra pozorów, mydlenie oczu. Grodkowski pisze: "Wygląda na to, że władza nie traktuje swej propozycji serio, a co za tym idzie, nie zależy jej na rzeczywistym postępie, a jedynie na pozorach pozorowanych i efektach propagandowych. Rada złożona z ludzi całkowicie posłusznych - tak, natomiast Rada odgrywająca rzeczywistą rolę społeczną - nie"

Tak oto i drugi argument mający przemawiać za tezą, że zaistniała w kraju nowa sytuacja, zostaje podważony

Zdaniem Grodkowskiego "nowa sytuacja nie okazała się - jak dotąd - nowa. Istnieje podejrzenie, że akt z 11 września nie był pomysłem jako wstęp do rzeczywistej poprawy stosunków ze społeczeństwem, czy otwarcie siłom niezależnym możliwości większego udziału w życiu kraju. Przypomnijmy, iż w tym samym czasie, gdy prowadzono rozmowy na temat Rady Konsultacyjnej, do Sejmu skierowano projekty ustaw, które do reszty przekreślają i tak przecież kulawą reformę gospodarczą"

"Wydaje się, że władza miała też na celu zmięczenie stanowiska Kosięcia i

skłonienie go do pewnej współpracy. Należy jednak zwrócić uwagę na powściągliwość i rezerwę, z jaką Kosięcia odniósł się do całej tej akcji"

Nie tracić nerwów

Nie można z góry wykluczyć, że władze nie uczynią następnego kroku, który sprawiłby, że sytuacja rzeczywiście się zmieni. Do takiego kroku może zmusić rozpaczliwa sytuacja gospodarcza, może go podyktować rozwój sytuacji międzynarodowej

Grodkowski pyta, jak skłonić władze do następnego kroku

"Należy zadac sobie pytanie - w jaki sposób możemy się przyczynić do zmiany na lepsze, jak możemy skłonić, czy raczej zmusić władzę, by zaczęła iść w kierunku, w którym dotąd - mimo pozorowanych gestów - posuwać się nie chce? Czy w ten sposób, że już teraz, po pierwszym kroku, który nie kosztował władzy nic lub prawie nic, zaczniemy demonstrować naszą gotowość do współdziałania, do włączania się w życie publiczne, do podejmowania nielicznych oferowanych nam możliwości? Nie wierzę, aby to mogło przynieść pozytywne rezultaty. Sądzę, że przyczyni się jedynie do przekonania władzy, że osiągnęła normalizację, że społeczeństwo kapituluje. I nie uczyni już wtedy żadnego następnego kroku. Taka jest logika procesów politycznych"

"Jeśli jednak intencje władzy były poważniejsze, w takim razie brak reakcji i sukcesu musi skłonić władze do następnego kroku. Jeżeli rząd rzeczywiście niepokoi się pogłębianiem kryzysu społecznego i gospodarczego i zaczyna rozumieć, że jego dotychczasowa polityka nie przynosi rezultatów - w takim razie będzie zmuszony uczynić następny krok. Jeśli natomiast rząd dotąd tego nie zrozumiał, w takim razie zbyt ni pospiech i gorliwość z naszej strony nie tylko nie poprawią sytuacji, ale mogą utrwalic stan istniejący"

"Jeśli nie zlamalo nas 5 lat represji, to nie powinniśmy tracić nerwów po dwóch miesiącach kursu nieco łagodniejszego. Cierpliwość jest zaletą trudną i rzadko spotykaną. Szczególnie o nią trudno, gdy wydaje się, że coś drgnęło i zaczęło się poprawiac. Taktyka przyjęta przez nasz naród po 13 grudnia, przyjęta bardziej instynktownie niż w sposób wyrozumowany, okazała się słuszną i nie należy z niej zbyt pochopnie rezygnować. Chcemy osiągnąć coś więcej niż uczestnictwo w fikcyjnych instytucjach, chcemy przelamac kryzys, w którym kraj się pograża. Nie powinniśmy czynic niczego, co osłabia naszą jedyną siłę - siłę odmowy szerokich kręgow społecznych w działaniach pozorowanych i fikcyjnych, które mają wykazywać rzekomą normalizację, lecz nie przynoszą społeczeństwu żadnych korzyści"

"Z drugiej strony nie powinniśmy też lekkomyślnie prowadzić polityki "faktów dokonanych" i wstępować na drogę konfrontacji. Nie wolno postępować tak, jakby od 13 grudnia nic się nie stało. Stało się i nie należy być ślepym"

"Proponuję więc upor, cierpliwość i wyrozumowane czekanie. Nie spieszymy się. Wiem, że to jest propozycja nieefektywna i trudna. Może też nie być popularna. Ale jest to obecnie jedyna racjonalna droga"

Ręka na guziku

Paryski *Buletyn Informacyjny* "Solidarnosc" wydrukował jesienią rozmowę z jednym z autorów raportu Polska - 5 lat po Sierpniu. Działacz opozycji demokratycznej zwraca w niej uwagę, że na przykład w zakresie funkcjonowania opinii publicznej władza idzie na ustępstwa - ale tylko takie, że władza, panując nad całą sytuacją i dalej wszystko kontrolując, jest jednak nieco bardziej liberalna w tym sensie, że jeśli w jej interesie leży dopuszczenie do pewnej krytyki, to do niej dopuszcza. Ale w każdej chwili może nacisnąć odpowiedni guzik i powiedziec dosyc, tego już nie będzie

A więc - "trzeba odróżnić liberalizację od demokratyzacji". Demokratyzacja polega na instytucjonalnym dopuszczeniu do głosu niezależnych sił społecznych, chociażby w bardzo ograniczonym zakresie. Liberalizacja to "pewien rodzaj oświeconego absolutyzmu, życie społeczne regulowane jest przede wszystkim przez decyzje, a nie przez prawo, które zresztą jest doskonale elastyczne i nie stanowi dla władzy żadnej bariery"

Według tego kryterium i w oparciu o to, co nam wiadomo o bieżących wydarzeniach w kraju, w Polsce demokratyzacji po prostu nie ma. Nie mamy do czynienia z nową sytuacją

Erozja

Erozję systemu proponuje podziemny *Przegląd Wiadomości Agencyjnych* w jednym ze swych listopadowych numerów

"Władza stała się niewrażliwa na protesty i ma siłę, by je usmierzać

Społeczeństwo też się jednak nauczyło bardzo wiele. Przeczuwa, iż "Solidarnosc" już nie powroci z rozwinętymi sztandarami, ale wie też, że jej idea nadal jest tak samo atrakcyjna dla narodu, politycznie płodna i piękna moralnie. Możliwa pedagogika podziemia, zalecająca budowanie niezależnego społeczeństwa, nie poszła na marne. Faktem jest, że osłabły struktury postsolidarnościowe, ale i to jest faktem, że rozproszony opór społeczny trwa i nie słabnie. "Knuje" młodzież, dla której wasy Wałęsy i wasy Piłsudskiego należą jednak do historii, zakładając setki mniomorganizacji, ciężących ku Federacji Młodzieży Walczącej. Niemal Tajnych Komisji Zakładowych samym swoim istnieniem chroni interesy robotnicze przed administracją - gdzie indziej podobną rolę spełniają szcztkowe samorządy. Są szkoły, w których dzielne nauczycielki wozą dzieci do grobu ks. Jerzego, są spiskujące grupki inteligentki, szpitale, w których pielęgniarki podają chorym gazetki razem z pigułkami, są kolka rolnicze, będące bezpośrednią kontynuacją "Solidarności Wiejskiej", są dystyngowane a niepokorne grona profesorskie, a także duszpasterstwa, w których myśli się nie tylko o zbawieniu duszy oraz setki wydawnictw podziemnych, które nie narzekają na brak czytelników. Rozległość opozycji jest o dwa lub trzy rzędy wielkości większa niż w czasach, gdy KOR, ROPCİO i KPN ratowały honor Polaków"

"Akcja "3000 rozmów", rozreklamowana przez MSW i TV, była szokiem nie dla opozycji bynajmniej, lecz dla reżimowców, których władza zapewniała, że opozycji nie ma, że "Solidarnosc" nie istnieje. A tu nagle "rozwiązuje się" (w propagandzie jedynie) setki nielegalnych struktur. A to nagle sto tysięcy robotników spotyka się pod Jasną Górą wywieszając pro-solidarnościowe hasła!

I tylko dlatego co rusz władza podsuwa społeczeństwu jakiś cukierek - a to amnestie, a to radę do radzenia radzie, a to "Consensus", czy pismo "Res Publica"

"Kilkaset tysięcy ludzi nauczyło się stosować metodę "pełzającej erozji" totalitarnego systemu, wydzierając mu po kawaleczku to, co się społeczeństwu należy. Trzeba to robic dalej, cierpliwie i konsekwentnie, choć to nie leży w charakterze Polaków - milej byłoby wyjść na ulicę milionowym tłumem ze sztandarami "Solidarności". Do tego może też dojść, bo marksisci uczą, że ilość przechodzi w jakość - i tu mają rację

Wnioski dla emigracji

Kraj i emigracja pozostają we wzajemnym związku, organicznym i wielowymiarowym. Z oceny sytuacji w Polsce wypływają więc wnioski także i dla nas, emigrantów

● Nadal wywierac na władze PRL presję, wszystkimi dostępnymi sposobami,

mi, w celu powstrzymania jej od represji, zmuszania do szacunku dla praw ludzkich, do porozumienia ze społeczeństwem

● Pod żadnym pozorem nie legitymizować peerełowskiej władzy, nie traktować jej jak władzy prawomocnej. Czyli - nie kolaborować, wystrzegac się naiwności

● Brac czynny udział w procesie "pełzającej erozji" totalitarnego systemu, poprzez dalszą i jeszcze intensywniejszą pomoc dla podziemia i dla całego paralelnego, niezależnego społeczeństwa wraz ze wszystkimi jego instytucjami - prasą, literaturą, oświatą i niezależną działalnością gospodarczą

● Mieć otwarte oczy tu, na emigracji, przeciwstawiac się próbom penetrowania, rozkładania i paralizowania naszego środowiska

Jacek Adolf

ŁAMANIE PRAW CZŁOWIEKA W POLSCE

Amerykańska grupa prawników działających w obronie praw człowieka - Lawyers Committee for Human Rights - w rocznicę narzucenia stanu wojennego w Polsce wydała raport o objętości 131 stron zatytułowany **Repression Disguised as Law** (Represja przebrana za prawo)

Raport opiera się na roznych źródłach, w tym na informacjach zebranych przez dwu amerykańskich prawników w czasie wizyty w Polsce w listopadzie 1986

Prawnicy stwierdzają, że "niemal powszechna niechęć do udzielania informacji sama w sobie może być uznana za dramatyczny wskaźnik tego, jaki poziom osiągnął rozpowszechniony dziś w Polsce lęk przed prześladowaniem"

Oto niektóre dalsze stwierdzenia raportu. Dążąc do wykorzenienia niezależnej działalności politycznej, wraz z normalizacją wprowadzono cały szereg nowych praw, które instytucjonalizują najostrzejsze aspekty stanu wojennego z 1981 roku. Co więcej, te nowe przepisy prawne gwarantują, że otaczane rozgłossem amnestie, w tym ostatnia z września 86, tylko tymczasowo zmniejszają liczbę więźniów politycznych w Polsce

Szczególnie skuteczny jest przepis z roku 1985, wprowadzający postępowanie przyspieszone, pozwalające na aresztowanie, osądzenie i skazanie oskarżonego w ciągu 48 godzin. Nic dziwnego, że przy tak usprawnionym wymiarze sprawiedliwości ostatnie badania w Warszawie wykazały, że wyroki skazujące zapadają w 100 procentach spraw

Bicie i mordowanie aresztowanych

Władze PRL sankcjonowały pozaprawną, uporczywą praktykę stosowania przez policję fizycznej przemocy. Oskarżeni w aresztach byli regularnie bici, a nawet mordowani. Władze próbowały takie incydenty albo usprawiedliwic albo tuszować, lecz nie ma wątpliwości, że władza daje do zrozumienia, iż policyjna przemoc fizyczna będzie tolerowana

O ograniczeniach wolności słowa świadczy oskarżenie osob, które angażowały się w tak podstawową i nieszkodliwą działalność polityczną jak zbieranie podpisów pod petycjami i publiczne modły w kościele na rzecz aresztowanego działacza Solidarności

Władze prowadzą intensywną kampanię zmierzającą do zlikwidowania niezależnej prasy, aresztując i stawiając w stan oskarżenia ludzi którzy się nią zajmują

Drastycznie ograniczono autonomię uniwersytetu, rząd ma teraz prawo zwalniania profesorów i administratorów ze względów politycznych. Do końca 1985 roku zwolniono 70 uczonych, w tym 7 rektorów i szereg dziekanów polskich uczelni

Przedstawiamy głos Jacka Maziarzkiego w rozmowie którą parę miesięcy temu opublikował w 38 numerze niezależny miesięcznik społeczno-polityczny *Wakal*

Podzielmy analizę aktualnej sytuacji na następujące obszary: gospodarka, społeczeństwo i władza. Ten ostatni obszar jest z innej parafii, ale warto go wyodrębnić.

W gospodarce obraz jest, wydaje mi się, dosyć jasny. Wsliznęła się z powrotem w stare koleiny, powracając w polityce ekonomicznej do tych wszystkich czynności, które były zgubne w okresach poprzednich i poprzedzały zamknięcie cykłów kryzysowych. Dzisiejsze zjawiska kryzysowe nie są jednak tożsame z poprzednimi zjawiskami kryzysowymi. Gospodarka jest jakby bardziej wrażliwa, bardziej podatna na choroby i załamania. Wszelkie rozchwiania urastają, moim zdaniem, u progu zimy do rozmiarów tak katastrofalnych, że powinniśmy z pewnym niepokojem myśleć o tym, co może się stać.

Reasumując: Sytuacja w gospodarce gwałtownie się pogarsza, brakuje koncepcji co z tym zrobić, a co gorsza, w zasięgu wzroku nie widać żadnych sił, które mogłyby powstrzymać bieg wydarzeń zmierzających do zakończenia kolejnego cyklu kryzysowego w dziejach PRL.

O społeczeństwie natomiast można powiedzieć tyle, ile da się wyczytać z pewnych danych. Na przykład, że pauperyzacja objęła w Polsce od 1/3 do 1/2 ludności. Dokładnej granicy biedy nie da się określić, ale odsetek ludzi dla których obecna sytuacja jest dotkliwa na tyle, by się z nią nie godzić, jest ogromny i ciągle wzrasta.

Warto też odnotować, że wskaźnik niezadowolonych utrzymuje się wciąż na bardzo wysokim poziomie, a nawet wykazuje pewną tendencję wzrostową.

Innymi słowy, nie ma żadnych przesłanek do stwierdzenia, że społeczeństwo przestaje się buntować. Przy tym ośrodki niezadowolonych umiejscawiają się w środowiskach bardzo dla władzy niepożądanych. Jest to przede wszystkim klasa robotnicza w wielkich miastach, jest to młode pokolenie, no i oczywiście inteligencja, czyli środowiska, które teoretycznie przynajmniej powinny stanowić bazę partii komunistycznej, a nie stanowią już od bardzo dawna.

Polaryzacja postaw w społeczeństwie - jedni gotowi są czynnie władzę popie-

rac, inni równie czynnie stawiać jej opór - przebiega bardzo podobnie jak w momencie uformowania się tego podziału, czyli w roku 1980 przy narodzinach Solidarności.

Innymi słowy, mamy już uformowaną bazę społeczną, stabilną, trwałą, nie podatną nawet na takie uderzenia jak stan wojenny i ustawodawstwo wyjątkowe.

BUNT W POLSCE TRWA

Myszę, że nic nie wskazuje na to, aby te podziały mogły się w przyszłości zmienić. Nie oczekuję ani takiej poprawy ekonomicznej, która mogłaby rozmyć istniejącą polaryzację, ani takiego przebiegu zjawisk psychologicznych, na przykład narastającego zmęczenia czy zniesienia, które osłabiłyby istniejące podziały. Odwrotnie, sądzę, że zapowiedź konieczności zaciskania pasa, rozpręstrzenia się bieda, nowe ogniska napięć w kraju, będą raczej pracowały na korzyść umacniania się obecnych tendencji.

Wchodzące w życie młode pokolenie jest także nastawione raczej opozycyjnie, więc właściwie należy liczyć na dalszy rozwój środowisk nieprzychylnych władzy.

Wreszcie, o samej władzy. Jeśli nawet uznac, że my jesteśmy zmęczeni, to w tym samym stopniu zmęczona jest władza. Niepowodzeniem swych wysiłków i nierealnością planów okiełznania społeczeństwa. Zaczyna ona dreptać w miejscu, co widać na przykładzie paraliżu decyzyjnego. Brakuje jej koncepcji i coraz częściej nie może się zdecydować na żaden ruch. Władza wpada w stan pewnego dryfu, jak za późnego Gierka.

Jakie z tego wynikają konkluzje? Wojna polityczna nie zmieniła w sposób

zasadniczy sytuacji, która ukształtowała się w latach 1980-81. Także pod względem gospodarczym jesteśmy w gruncie rzeczy w tym samym miejscu. Rozstrzygnięcie zostało niejako odłożone na przyszłość, ale to wcale nie znaczy, że może być ono odkładane w nieskończoność. Gdzieś ten zegar tyka.

Także pod względem swej struktury władza jest tą samą władzą, jaka była w 1980 roku. Nie stała się ani bardziej podobna do władzy Husaka ani do władzy Kadara, ani do władzy w Jugosławii. Jest to po prostu ciągle ta sama, tak samo zorientowana, tak samo ustawiona władza, która ciągle ma do czynienia z tymi samymi pytaniami i wyzwaniem politycznymi, jakie miała 5 lat temu. Jej udziałem jest ten sam stan rozpadu partii, utraty kontroli nad wydarzeniami, dryfu politycznego i ciężkiej choroby.

Co dalej? Zaczynam tu wchodzić w sferę prognoz i niepewnych proroczeń. Najbardziej prawdopodobna jest próba kontynuacji istniejącego stanu chwiejnej równowagi, jak długo tylko będzie to możliwe, ponieważ w gruncie rzeczy jest to stan wygodny dla wszystkich stron uwikłanych w konflikt. Może się jednak zdarzyć, iż władza przestraszona następstwami braku kontroli nad tym, co się dzieje, spróbuje w drodze prowokacji ponownie przejąć inicjatywę, tak jak to zrobiła w końcu roku 81, według identycznego lub nieco zmodyfikowanego, siłowego scenariusza. Możliwe jednak, że władza wytrwa w stanie paraliżu, a mimo to wydarzenia przyjmą burzliwy obrot, przy nagromadzeniu ogromnego kapitału radykalizmu, odwetu, urazów ludzkich. Miałyby one wtedy o wiele bardziej dramatyczny przebieg, niż w roku 81.

Wreszcie może się zdarzyć, że władza pęknie i zaryzykuje politykę otwarcia.

Uzupełnijmy to kolejnym głosem w tej samej dyskusji.

DARIUSZ FIKUS Nie zgadzam się z jedną tylko tezą Jacka Maziarzkiego. Otóż nie sądzę, by władza była zmęczona, bo myślimy o czynieniu z sytuacją zawieszania broni i aby to był stan wygodny dla obu stron.

Wręcz przeciwnie. Władza w moim przekonaniu jest coraz bardziej arogancka i nie ma ochoty na żadne ustępstwa. Rękawicą, którą ewentualnie mogliby podjąć ludzie z opozycji, nie została rzucona. Platforma proponowana przez PRON jest platformą nie do przyjęcia i nie widzę dowodów sugerujących, iż chcieliby ją poszerzać.

Władza nie chce oddać ani guzika.

LIST OTWARTY DO GORBACZOWA

Agencje zagraniczne donoszą z Warszawy o wydarzeniu niezwykłym o liście otwartym, odczytanym 21 grudnia w kościele św. Karola Boromeusza w Warszawie przez czołowego działacza opozycji Wojciecha Ziembinskiego. Adresatem listu jest Gorbaczow.

W imieniu towarzyszy broni z czasów okupacji Ziembinski apeluje o wysłanie do Polski prochów trzech zamęczonych w ZSSR działaczy Polski walczącej, by mogły one spocząć w Alei Zasłużonych na Powązkach. Ci trzej Polacy to gen. Leopold Okulicki - ostatni komendant główny Armii Krajowej, działacz polityczny Polski podziemnej z okresu II wojny światowej Jan Stanisław Jankowski i Stanisław Jasiukiewicz.

W 1945 zostali oni podstępnie zrabieni, wraz z 14 innymi działaczami, do Truskowa na rozmowy z generałem Armii Czerwonej, porwani do Moskwy, uwięzieni na Łubiance, postawieni w bezprawny sposób przed pokazowym trybunałem i skazani.

List do Gorbaczowa podpisał m.in. Antoni Pajdak, który z sowieckiego wyroku spędził 10 lat w sowieckim więzieniu.

List wysłano do Moskwy w związku ze zbliżającą się 40 rocznicą śmierci gen. Okulickiego, który zmarł w więzieniu w Boże Narodzenie 1946. "To odważne wystąpienie jest aktem wierności cechującym polskiego żołnierza" - powiedział inicjator apelu Wojciech Ziembinski "to sprawa naszego honoru".

KU CZCI OFIAR

20 grudnia odbyło się uroczyste nabożeństwo dla uczczenia ofiar poległych w czasie manifestacji w Trojmieście w 1970.

W mszy św. wzięło udział ok. 2 tys. osób, byli Lech Wałęsa, Anna Walentynowicz, Bogdan Lis, Seweryn Jaworski. Kazanie wygłosił ks. Edward Rybak, wspominając ofiary Grudnia 70. powiedział, że ludzie ci zginęli za lepszą przyszłość naszej ojczyzny.

W Warszawie odbyło się podobne nabożeństwo.

JAN PAWEŁ II DO EMIGRANTÓW

Papież Jan Paweł II oświadczył, że Polacy nie powinni czuć się niechciani czy też źle we własnym kraju i wyraził ubolewanie, że tak wielu Polaków opuściło ojczyznę.

Ojciec Święty powiedział to w przemówieniu wygłoszonym po polsku na specjalnej audyencji bożonarodzeniowej dla polskich emigrantów. Na spotkanie przybyło ok. 3,5 tys. osób.

Jan Paweł II powiedział, że szkodliwy jest nastrój beznadziei i pogląd, że nie ma w Polsce przyszłości. Jak długo bierze się pod uwagę dobro Polski, nie wolno zapominać, że emigracja oznacza straty.

SPOTKANIE PRYMASA Z GENERAŁEM

W poniedziałek 22 grudnia odbyło się spotkanie między prymasem Polski kardynałem Józefem Glempem i gen. Jaruzelskim.

Jeszcze przed ogłoszeniem oficjalnego komunikatu agencji PAP podano, że na spotkaniu sfinalizowano plany przyszłorocznej podróży Jana Pawła II do Polski, trzeciej za jego pontyfikatu.

Jan Paweł II już wiele miesięcy temu został zaaprobowany przez Episkopat na Kongres Eucharystyczny, zapowiedziany na czerwiec 1987. Punktem spornym między rządem a kościołem była kwestia, czy władze zgodzą się na przyjazd Papieża do Gdańska, kolebki Solidarności.

Jaruzelski zostanie przyjęty na audyencji państwowej, gdy w styczniu 1987 złoży oficjalną wizytę we Włoszech.

KENNEDY NIE DOSTAŁ WIZY

Nie przyjechał do Polski na Boże Narodzenie amerykański senator Edward M. Kennedy. Chciał on w czasie tej wizyty wręczyć nagrody przyznane przez fundację praw człowieka im. Roberta F. Kennedyego.

Kennedy wybierał się do Polski wraz z rodziną, wystąpił o wizę dla siebie i ośmiu członków swej rodziny. Władze PRL nie wydały wizy.

Rzecznik rządu Urban dał do zrozumienia dziennikarzom, że amerykański senator mógłby być mile widziany w Polsce przez władze, a nawet mógłby wręczyć nagrody Michnikowi i Bujakowi, gdyby przy tym w jakis sposób wyraził, że uznaje rząd Jaruzelskiego.

PIONIERSKA OPERACJA

Agencja Reutera donosiła ostatnio z Warszawy, że polski lekarz przeprowadził pierwszą w bloku sowieckim operację łącznego przeszczepienia serca i płuc. Pacjentką jest 36-letnia kobieta, która cierpiała na nieuleczalne schorzenie płuc spowodowane wadą serca. Jeszcze 8 grudnia informowano, że stan jej był zadowalający i że przebywa na klinice kardiologicznej w Zabrze.

NOWA TAKTYKA REPRESJI

Władze PRL opracowały i już stosują wobec opozycji nową taktykę - represje finansowe zamiast aresztu, konfiskaty samochodów i innego mienia zamiast rozpraw sądowych.

Nowe przepisy dają duże pole do nadużyć. Przykładem - sprawa 28-letniego absolwenta teologii z Poznania Macieja Frankiewicza. 11 grudnia Frankiewicz został zatrzymany przez milicję na jednej z poznańskich ulic w pobliżu dworca kolejowego. W czasie rewizji znaleziono przy nim kalendarze na rok 1987, wydane przez Solidarność Walczącą. Dwa dni potem kolegium orzekające skazało Macieja Frankiewicza na 50 tys. zł grzywny i konfiskatę samochodu marki Fiat, będącego własnością jego ojca.

Kolegium uznało, że skoro zatrzymano miał przy sobie prawo jazdy i kluczyki od samochodu to znaczy, że zamierzał użyć pojazdu w celach przestępczych, czyli do przewozu kalendarzy. "Byłem aresztowany już wiele razy, ale teraz to jest prawdziwy skandal" - powiedział Frankiewicz. "Przedtem próbowałem wtrącać nas do więzienia, teraz kara polega na zabieraniu samochodów. Fiat miał co prawda 10 lat, ale wiadomo jaką wartość ma w Polsce samochód".

Zamykanie w więzieniach dysydentów powodowało krytykę ze strony rzą-

dów i społeczeństw na Zachodzie, a o kredyty na Zachodzie władze PRL zabiegają wszelkimi sposobami. Finansowe represje są dla zagranicznej opinii trudniejsze do uchwycenia i zrozumienia. Przeważnie człowiekowi trudno pojąć, że samochód może mieć tak kolosalną wartość, że stary, używany pojazd kosztuje niekiedy więcej niż nowy. Trudno pojąć, że w cenie państwowych przydziałów, przedpłat i możliwości zakupu za dolary.

Zdaniem Zbigniewa Romaszewskiego władze pogodziły się z istnieniem opozycji, ale będą starały się nie dopuścić do jej rozrostu i większej aktywności. Przekazanie do kolegiów orzekających spraw związanych z podziemną działalnością wydawniczą, uczestnictwem w nielegalnych związkach itp. obniża wymiar kary do 3 miesięcy więzienia, ale wyroki pozostają dotkliwe. Grzywna w wysokości 50 tys. zł to parę średnich pensji. Prawo konfiskaty przedmiotów "służących do popełnienia przestępstwa" daje kolegiom duże możliwości. Mówi się już, iż jest możliwe, że władze zaczną pobawiać ludzi mieszkań pod pretekstem, że odbyło się w tym czy innym lokalu spotkanie.

W kolegiach zasiadają często emerytowani funkcjonariusze MSW i ludzie od-

powiednio dobrani, mający mętne pojęcie o prawie. Rozprawy odbywają się w trybie przyspieszonym, oskarżony nie ma nawet czasu na skontaktowanie się z adwokatem i przygotowanie obrony.

Od października br. kolegia orzekające skazały około 1000 osób za działalność polityczną. Zbigniew Bujak zaapelował do zachodnich związków zawodowych o pomoc finansową dla 40 uczestników manifestacji, która odbyła się 16 grudnia w Katowicach, dla uczczenia dziewięciu gorników, poległych w 1981 podczas ataku wojska i ZOMO na kopalnię Wujek. 35 członków niezależnego ruchu pokojowego otrzymało grzywny wynoszące w sumie półtora miliona zł. Represje są szczególnie dotkliwe, bo większość działaczy ruchu pokojowego to studenci i młodzi, mało zarabiający pracownicy.

Współzałożyciel ruchu Wolność i Pokój Jacek Czaputowicz sądzi, że nowa taktyka władz może skutecznie zniechęcić ludzi do publicznych wystąpień.

Zbigniew Romaszewski powiedział, że podziemni wydawcy zaczną korzystać z taksówek, pojazdów państwowych lub samochodów, które i tak nadają się już niemal na złom.

Przedstawiam II część rozmowy Echa z prezesem Ontaryjskiej Organizacji Afganczyków Jasarem Shafiqem. Rozmowa miała miejsce w związku z siedmią rocznicą wkroczenia wojsk sowieckich do Afganistanu.

Przerwałem ją w momencie gdy Shafiq opowiadał o manipulowaniu przez Sowieców zachodnimi dziennikarzami. Tym samym rannych na ulicach Kabulu miał być ofiarą praw Islamu, nie sowieckiej agresji.

GF *Mógł się oszukiwać w końcu w sąsiednim Iranie wciąż praktykują prawo szyckie, a przecież Afganczyki są wyznawcami Mahometa. Myślę, że nawet nasi czytelnicy są o tym przekonani.*

SJ Tak, tylko że system prawny w Afganistanie nie opierał się o prawo islamu, lecz jest od 200 lat oparty na tradycji Germansko-Rzymskiej.

Pytam więc, czy rzetelny dziennikarz może ignorować dowody sowieckiej zbrodni i obciążać nimi ofiary?

Inny przykład. Pokazuje się dziennikarzom centrum miasta, przy ulicy Kurzej, supernowoczesne, z magazynami i biurami. Nazwę zachowano sprzed ponad 100 lat. Wiosniacy gromadzili się tu, na targu i sprzedawali drob. Wspomniany dziennikarz przypisał modernizację centrum sowieckiemu reżymowi, gdy tymczasem budynki te pamiętają czasy handlowej świetności Afganistanu na wiele lat przed przybyciem Sowieców.

Afganistan nie był krajem bogaczy, ale ludzie nie żyli w takiej biedzie przed wojną, jaka spotyka ich dziś.

GF *Nie sądzisz, że Sowiecom zależy na wytworzeniu w świadomości odbiorcy zachodniego niekorzystnego stereotypu mieszkańca Afganistanu. Niepismienego pastucha, stojącego fanatycznie w obronie zbrodniczego i zacofanego prawa i religii, broniącego się przed nieuchronną cywilizacją i postępem, który przynosi mu wojska państwa ościennego?*

SJ Tak, zgadzam się całkowicie. Wyszarczy przejrzyć nawet pozornie zyciwe partyzantom publikacje. Innym przykładem sowieckich wpływów na media, może być CBC, której korespondent znalazł się w Kabulu na zjeździe partii komunistycznej. Z nazwy oczywiście ludowej i demokratycznej. Zrobił w kuluarach materiał. Delegaci wychwalali sowiecki porządek i zmiany jakie nastąpiły w wyniku rewolucji. Na ekranie pokazano ten reportaż bez słowa kwestionującego te opinie komentarza, bez innych bliższych prawdzie obrazów i ocen sytuacji w kraju. Sowieci prowadzą propagandę na szeroką skalę, w samej Kanadzie poprzez różne, wydawałoby się dalekie od ich celów, organizacje. Przez małe grupy przy kosciółkach, na uniwersytetach, grupy pacyfistyczne, związków zawodowych, a nawet w obrębie partii politycznych. Ten typ propagandy jest bardziej skuteczny, błędne informacje płyną bowiem z różnych źródeł.

GF *Jak się temu przeciwstawiać?*

SJ Oprócz próby dotarcia do różnych środowisk dążymy do stworzenia silnego ruchu charytatywnego. Przemawia on dobrze do tego właśnie typu grup, które usiłują infiltrować Sowieci. To jest również główne zadanie wspomnianego AMRO. Niedawno samoloty transportowe sił powietrznych USA przetrzymały do Pakistanu 6 ton leków i środków opatrunkowych na sumę 150 tysięcy dolarów.

21 grudnia do szpitala w Kingston przybywa na operację korekcyjną pierwszy pacjent z Afganistanu.

Rzecznik AMRO w Kingston Alan Henriksen powiedział, że uzyskał pełne poparcie dla swych akcji ministerstwa spraw zagranicznych Kanady. Grupa w Kingston zebrała ogromne zasoby zimowej odzieży i podobną akcją skutecznie przeprowadziła grupa torontowska.

Rzeczy te będą rozprowadzone przez rezydującą w Pakistanie organizację Free Afghanistan Health Association, doktora Bashira Zikria.

Jest on bratem wiceprezidenta AMRO, członka rodziny królewskiej, studenta nauk politycznych w Queen Mohammad Mostafa.

Projekt sprowadzania rannych i kalek znalazł poparcie w OHIP, który obiecuje częściowe pokrycie kosztów. Ranne ofiary tej wojny są najlepszą wizytówką sowieckiego barbarzyństwa i zaprzeczeniem ich propagandy.

GF *Wydaje mi się, że najważniejsza jest dokumentacja zbrodni. Polska opozycja*

prowadzi tę akcję bardzo skutecznie, dzięki czemu używa faktów, a nie domysłów na międzynarodowym forum.

SJ Trzeba znać warunki, by móc realizować ten program. Wioski są od siebie oddalone. Podczas pacyfikacji Sowieci często mordują wszystkich. Ci, którzy zostają, proszą ludzi często nie potrafią rzetelnie opowiedzieć wydarzeń, nie mówią o pisaniu. Trzeba wielkiej odwagi dziennikarza by wdarł się na teren walk partyzanckich, dotarł do ludności cywilnej. Nawet jeśli dziennikarz znajdzie się w sztabie i dowie się o kolejnej zbrodni, nie zdoła dotrzeć do nas by udokumentować zdarzenie.

Do nielicznych należą zdjęcia ciał pomordowanych, ich płonące stopy. Wprowadzenie dokumentacji grozi śmiercią. Wprawdzie Mudzahedini nie boją się jej, ale trudno ich przekonać, że aparat fotograficzny też jest bronią.

GF *Inne przyczyny milczenia?*

SJ Sowieci, jak wspominałem, zainwestowali miliony dolarów w milczenie. Wywierają presję, przekupują, likwidują świadków. Robią też wszystko by uczynić kulturę Islamu jako całość obcą i wroga wobec Zachodu i Islam, nawet tak otwarty jak afganski nie budzi sympatii zachodniego widza. Ważnym czynnikiem jest też strach przed Sowiecami i obawa by lokalny konflikt afganski nie przerodził się w kolejną wielką wojnę. Tymczasem nie jest to taki czysto lokalny konflikt. Sowieci przez Afganistan prą do Indii i Iranu.

I wreszcie inny powód, to zabarwienie polityczne intelektualistów na Zachodzie. Są nadal bardzo lewicowi.

GF *Dlaczego Sowieci, Twoim zdaniem, tak uparli się na Afganistan?*

SJ Są po temu praktyczne i historyczne powody.

Zaczynają odczuwać głód ropy naftowej. Afganistan, a także Iran wydawał im się łatwą ofiarą. Afganistan jest bardzo ważnym punktem strategicznym w drodze na Bliski Wschód i Indie. Rosjanie przez wiele lat próbowali go zdobyć. Piotr Wielki miał taką wizję Rosji po Ocean Indyjski.

W 1985 roku już tam byli, a przynajmniej w sporę jego części. Natura rosyjskiego imperium nie zmieniła się tak bardzo po rewolucji. Od rewolucji Afganistan roił się od sowieckich szpiegów i prowokatorów. Sowieci stali za przewrotem pałacowym w 1973 roku, gdy król Zahira zastąpił jego kuzynem Daudem. W okresie jego rządów wywierali nieustanną presję. Zakazał działania niekomunistycznych partii. Na polu zostali tylko komunisty. W 1978 roku Sowieci pomogli im zdobyć władzę i zabili Dauda.

W 1979 roku fala aresztowań ruszyła na dobre. Mordowano wszystkich spośród warstw

i średnich i wyższych, którzy nie wyrazili ochoty na współpracę. W ciągu roku, poprzedzającego inwazję zginęło 100 000 ludzi - głównie z elity intelektualnej, handlowej i wojskowej. Lu-

dzi, którzy stanowili dla reżymu groźbę.

W tym samym roku poparli jedną z frakcji partii komunistycznej, wykarczując ich mniej pewnych rywali. Nie zależało już im wcale na licznej, mocnej komunistycznej partii Karmala przywiezli "w teczkę" z Taszkentu (co za podobieństwo do Polski) 27 grudnia wkroczyli zbrojnie. Dzisiaj kontrolują tylko 20 procent kraju, głównie Kabul, okolice i większość dużych miast.

GF *Partyzanci biorą jenców. Po latach pierwsi z nich przybyli do Kanady.*

SJ Według naszych informacji 200 żołnierzy sowieckich siedzi u Mudzahedini. Nie chcemy ich wcale używać, jak to sugerują Sowieci, dla propagandy. Dlatego z tymi, którzy tu przyjechali nie probowaliśmy nawet nawiązywać kontaktu. Jeśli zechcą nas znaleźć, wbrew szantazom, znajdują.

GF *Wiemy, że za pomoc sowieckim dezertersom Afganczyki płacą ciężko. Jak było w tym przypadku?*

SJ Według naszej informacji z Pakistanu, dotąd nie potwierdzonej, Sowieci zastosowali akcję odwetową za ucieczkę ich żołnierzy do Kanady. Miało zginąć między 21 a 23 listopada 500 ludzi.

Według tego samego źródła, partyzanci z okręgu stwierdzili, że będą przechowywać jenców każdym kosztem i będą ich wysyłać za granicę. Zresztą zawsze, gdy Sowieci dowiedzą się, że są w wiosce ich jency niszczą wszystko.

Chciałbym jedno podkreślić. Jeżeli znajdują się na Zachodzie ludzie, którzy zechcą pomóc sowieckim dezertersom, powinni wiedzieć, że Afganczyki nie odmawiają im pomocy.

Rozmawiała GRAŻYNA FARMUS

Obok: Pięć lat temu oskarżonych przez afgański partyzant. Zdjęcie wykonano w obóz uchodźczy w Pakistanie. U góry: w Islamabadzie płonie kufka Gorbaczowa na demonstracji w 7 rocznicę okupacji Afganistanu. Po lewej: Jasar Shafiq, prezes organizacji afgańskiej w Ontario, nasz rozmówca.

POLEMIKI

Autor tego tekstu jest profesorem filozofii na Uniwersytecie Concordia w Monrealu

Szanowna Pani, Grazyna Farmus

Jako inicjator dyskusji o stosunkach polsko-ukraińskich, która odbyła się 7 listopada 1986 roku, chciałbym wyrazić Pani uznanie i serdeczne podziękowanie za trud włożony w doprowadzenie do skutku tej inicjatywy, za sprawne przewodniczenie panelowi i za wnikliwy komentarz do listu p Dziemianczuka

W związku z jego listem, zamieszczonym w "Echu Tygodnia" z 20-26 XI 86, należy postawić pytanie, czy jest rzeczą właściwą publikowanie w szanującej się prasie tekstów, których forma jest wyrażnie poniżej minimum wymogów kulturalnej dyskusji. Mam ogromny szacunek dla wychowawczej roli prasy i właśnie dlatego stawiam pytanie o sens ogłaszania listów, które swoim napastliwym charakterem i obrazliwym tonem stanowią bardzo niefortunny wzor do naśladowania. Możemy się różnić poglądami na wiele spraw, ale powinniśmy nie zapominać, że troska o kulturę dyskusji jest istotną częścią troski o kulturę polską. Nie dba o tę kulturę, kto ułatwia rozpowszechnianie w języku polskim tekstów będących zaprzeczeniem kultury. Jest to szczególnie ważne w okresie, gdy pod rządami komunistów szerzy się w Polsce prostactwo, prymitywizm i poniewieranie godnością ludzką, zwłaszcza w metodach polemiki. Należy się liczyć z tym, że niektórzy czytelnicy, niekiedy z zupełnie młodego pokolenia, czytając list p Dziemianczuka mogą pomyśleć, że to jest właściwa forma prowadzenia dyskusji i w dobrej wierze naśladować jego prymitywny obrazliwy ton.

Czasami pewnym usprawiedliwieniem opublikowania tekstu o niekulturalnej formie mogłoby być fakt, że w jego treści zawarte są jakies ważne informacje i argumenty. Niestety, jak słusznie wykazała to Pani w swoim komentarzu do listu p Dziemianczuka, nie zrozumiał on intencji i sensu wypowiedzi osób, na które napada. Uniemożliwiło mu to rzeczową polemikę i uczyniło jego list bezużytecznym również pod względem treści.

Mimo to decyzja opublikowania listu p Dziemianczuka może mieć pewne pozytywne konsekwencje. Przede wszystkim list p Dziemianczuka stanowi niezmiernie interesujący dokument, jak rozległy jest w naszej społeczności rozrzut zdolności do logicznego myślenia i znajomości zasad cywilizowanej dyskusji. Świadomość ogromnego prymitywizmu niektórych jednostek w naszej społeczności zobowiązuje nas do tym większej pracy w zakresie wychowawczo-oswiatowym.

Wokół dyskusji polsko-ukraińskiej raz jeszcze

Jak długo tego rodzaju prymitywizm odgrywa pewną rolę w naszym życiu, trudno przypuszczać, abysmy mogli wiele zdziałać na rzecz Polski.

Po drugie, list ten pomaga zrozumieć i należycie ocenić typ mentalności i poziom myślenia, z których wywodzi się niechęć do współpracy z Ukraincami. Wskazuje on na odruchowe, nieprzetrawione krytyczną refleksją emocje jako źródła tej niechęci. Powinno to przyczynić się do lepszego zrozumienia, że nie ma rzeczowych argumentów na poparcie wrogiego stosunku do Ukraińców.

Po trzecie opublikowanie listu p Dziemianczuka jest okazją do bardziej kompletnego wyjaśnienia niektórych subtelnych i głębokich problemów, jakie kryją się za postawami niektórych Polaków wobec sąsiednich narodów, a zwłaszcza wobec Ukraińców.

Problemem, który sprawiał trudności niektórym uczestnikom dyskusji w dniu 7 listopada 1986, był problem winy Polaków w stosunku do Ukraińców i dlatego warto mu poświęcić nieco uwagi. Przyczyna tej trudności leży w tym, że wielu ludzi wiąże pojęcie patriotyzmu z bezkrytyczną obroną wszystkiego, co dotyczy własnego narodu. Uważają oni, że być dobrym Polakiem to znaczy nigdy nie przynawac, że Polacy uczynili coś złego ("Zły to ptak, co kala własne gniazdo"). Przypomina to zaslepionych rodziców, którzy nie chcą widzieć żadnych wad w swoich dzieciach. Można jednak i należy podejść do tych spraw trochę bardziej obiektywnie i z większym poszanowaniem dla prawdy i sprawiedliwości. Zaslepiona miłość rodziców nie wychodzi na dobre ani ich dzieciom, ani tym, którzy muszą z tymi dziećmi współżyć. Dobry i naprawdę kochający ojciec to nie ten, który zawsze syna usprawiedliwia i bierze w obronę, lecz ten, który sprawiedliwą krytyką i niezbędną dyscypliną pomaga synowi przezwyciężyć wady i wznieść się na jak najwyższy poziom ludzkiego rozwoju.

Podobnie dobrym Polakiem jest nie ten, kto widzi wszystko, co polskie w różnorodnych barwach, ale ten, kto słuszną krytyką pomaga swojemu narodowi do uświadomienia sobie własnych błędów i niesprawiedliwych czynów. Nie jest to łatwe ani przyjemne, ale jest sprawą honoru narodowego w głębokim sensie tego słowa i podstawą do sukcesów na przyszłość.

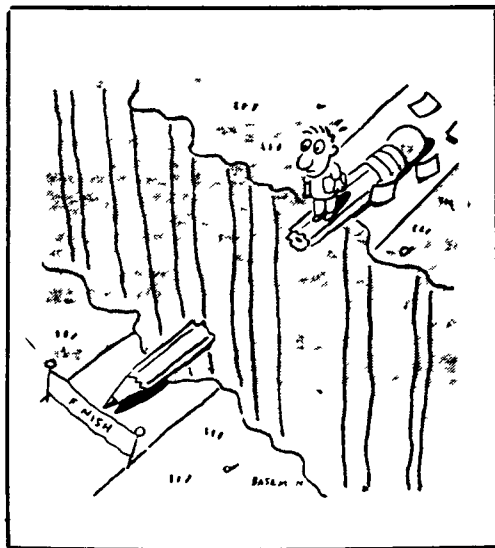
Oczywiście te moje rozważania muszą wywołać sprzeciw ze strony wszystkich, którzy pojmują patriotyzm płytko i odruchowo. Pisał o tym jeden z naszych wieszczów narodowych "Niczym Sybir, niczym knuty, niczym swist kozackich kul, lecz narodu duch zatruty, to jest ból ból" (Zygmunt Krasiński).

Aby zrozumieć twórczą rolę poczucia winy w życiu jednostek i zbiorowości ludzkich, trzeba wielu lat samowychowania i głębi myśli, której nie wszyscy szukają. A przecież poczucie winy leży u podstaw myśli chrześcijańskiej i moralności wywodzącej się z Nowego Testamentu. Jest ono istotnym składnikiem sakramentu pokuty, tej wspaniałej drogi do tworzenia dobrego człowieka. Centralną rolę poczucia winy w życiu ludzkim podkreślają w swoich pismach tak wybitni świeccy myśliciele, jak Martin Heidegger i Karl Jaspers.

Każdy, kto odrzuca rozważania na temat własnej winy, zamyka sobie drogę do poprawy i działa na własną szkodę. Nieszczęściem skrajnych form nacjonalizmu jest, że bezkrytyczną apoteozą własnego narodu utrudniają mu zdrowy rozwój i wzniesienie się na wyższy poziom. W ten sposób w imię miłości własnego narodu wyrządza mu się niemałą szkodę.

Jak duże trudności ma autor listu w zrozumieniu tych spraw, świadczą, że przypisyje mi jakoby głośił kiedyś zasadę "Zły to ptak, który własne gniazdo kala". W rzeczywistości zawsze przestrzegalem przed niebezpieczeństwem tej maksymy i w całym swoim działaniu kierowałem się troską o to, aby naród, do którego należą jak najbardziej obiektywnie i krytycznie patrzył na siebie. Ze mnie za to spotkały obelgi i napastki ze strony takiego Polaka, jak p Dziemianczuk, to tylko może świadczyć, jak bardzo potrzebna jest nam ta otwarta postawa, zdolna do samokrytycyzmu. Prof Wojciechowski określił zachowanie zgodne z tą postawą jako odwagę cywilną, a ja po prostu uważam to za zwyczajny obowiązek każdego Polaka i nie biorę sobie za bardzo do serca, że za spełnienie tego obowiązku ktoś na mnie naszczeka. Miło mi jest, że współzałożyciel KOR i autor znakomitej o nim książki Jan Józef Lipski pisał w tym samym duchu na łamach paryskiej Kultury w swoim doskonałym artykule o dwóch ojczyznach i dwóch rodzajach patriotyzmu.

Kluczem do zrozumienia motywów grubiańskiej napastki p Dziemianczuka jest jedno zdanie w jego liście "Starsze

nasze pokolenie, specjalnie to pochodzące z kresów wschodnich, historię walk o polskosc tych kresow, do dzis ma zanotowane krwawymi pęgamy w swych duszach i pamięci" Jak widac z tego cytatu, myślenie p Dziemianczuka jest zniewolone udziałem w walkach z Ukraińcami i nie pozwala mu na sprawiedliwe spojrzenie na przeszłość ani na udział we wspólnym budowaniu lepszej przyszłości. Odrzuca on wszelką próbę obiektywnego zastanowienia się nad przeszłością i poniewiera tych, którzy przyszłość próbują budować wspólnie z Ukraińcami. O tym, że następstwem konfliktu polsko-ukraińskiego było opanowanie przez Moskwę zarówno Ukrainy, jak i Polski, p Dziemianczuk nie chce wiedzieć. Jest to smutny przykład zeskorporowania warstwy uczuciowej i nieumiejętności twórczego przezwyciężenia konfliktów przeszłości.

Nie zwrócił p Dziemianczuk uwagi na twierdzenie prof Wojciechowskiego, że historycznie nie było równowagi w stosunkach między Polską a Ukrainą. To nie ukraińskie wojska okupowały tereny zamieszkałe w większości przez Polaków, lecz armie polskie wkraczały na tereny etnicznie ukraińskie i siłą wprowadzały tam rządy Polaków. Jest to niezbity fakt historyczny i nie ma powodu gniewać się na tych, którzy z tego faktu wyprowadzają wnioski o odpowiedzialności i winie Polaków.

Jak wyraźnie powiedziałem w swoim wystąpieniu, winy były obustronne i poświęciłem niemało miejsca odpowiedzialności Ukraińców za wymordowanie tysięcy bezbronnych rodzin polskich na Wołyniu w latach 1943-1944. Ale to nie przeszkodziło p Dziemianczukowi postawić mi z gruntu fałszywy i grubiański zarzut, że wyciągałem (!) "niesamowicie brednie o popełnionych rzekomo krzywdach przez Polaków na Ukraińcach". W rzeczywistości nie mówiłem o żadnych konkretnych krzywdach ze strony Polski, co można łatwo sprawdzić przez przesłuchanie nagranych taśm. Tak więc napastka p Dziemianczuka zarówno pod względem niekulturalnej formy, jak i fałszywej treści jest dowodem, jak wiele stoi przed nami pracy w dziedzinie oświaty i wychowania.

Zasylam wyrazy szacunku,
ANDRZEJ KAWCZAK

TYLKO DLA NOWYCH PRENUMERATORÓW

ROCZNA PRENUMERATA ECHA TYGODNIA! SPECJALNA OFERTA PRZEDŚWIĄTECZNA

Tylko \$ 39,50 za 52 numery

(normalnie \$ 50)

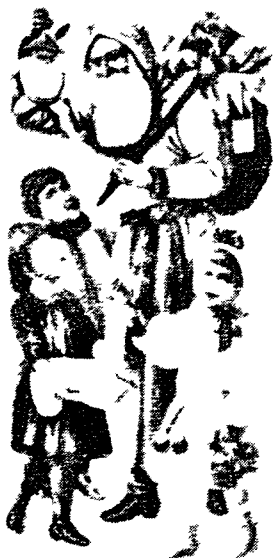
76 centów za numer (normalnie \$ 1)

Oferta ważna tylko do 31 stycznia 1987

Zamowienia wraz z czekiem prosimy przysyłać na adres Redakcji

862 Tandridge Crescent, REXDALE, ONT M9W 2P2

Groźba deportacji Polaka

Znany w środowisku polonijnym Tadeusz Jan Grudzien zagrożony jest deportacją. Przez 5 lat i 4 miesiące pan Grudzien nie może uzyskać azylu politycznego w Kanadzie. W dniu 28 stycznia o godz. 9:30 rano odbędzie się rozprawa przeciwko decyzji deportowania w Imigracyjnym Sądzie Apelacyjnym w Toronto, przy 1235 Bay Street, 2 piętro.

Wszystkich zainteresowanych tą bolesną sprawą, którzy chcieliby pomóc Rodakowi w jego trudnej sytuacji, proszę się uprzejmie o przybycie do Sądu i uczestnictwo w rozprawie. Od ponad 5 lat Urząd Imigracyjny nie pozwala znanemu ze swych antykomunistycznych poglądów Polakowi na zyciową stabilizację, odwołując się w nieskonczoną moment przyznania mu prawa azylu. Przerwijmy ten łańcuch biurokratycznych utrudnień! Swym licznym udziałem w rozprawie przed Sądem Apelacyjnym pomóżmy Rodakowi. Jest to naszym moralnym obowiązkiem, także wówczas, gdy nie w pełni zgadzamy się z formą manifestowania przezeń Jego poglądów i przekonań. Jak dotąd - pomagają Mu przedstawiciele innych grup etnicznych, pytając gdzie w tej sprawie znajdują się Polacy?

WŁODZIMIERZ MARCINIAK

Tel 251-3903

ZAGRAJ KOŁĘDĘ Z NUT!

ALEKSANDER PIEKARSKI

K L A V A R S K R I B O to istniejący od 50 lat holenderski zapis nutowy dla instrumentów klawiszowych gwarantujący nauczenie się nut w ciągu pół godziny zamiast wielu setek godzin metodą tradycyjną. Kto nie wierzy niech sprawdzi!

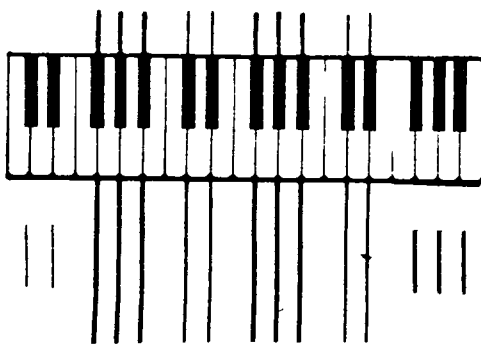
1 Klawiatura

Odległość czarnych klawiszy nie jest jednakowa - jak widać są one na całej klawiaturze w grupkach 2 lub 3 klawiszy

2 Pięciolinia

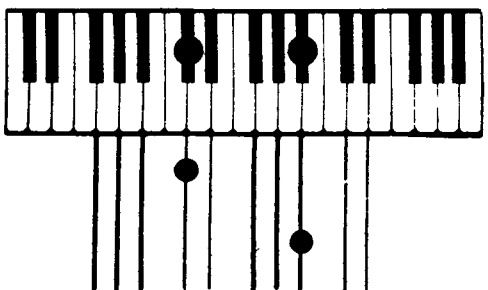
Jeśli nakreślimy linię wzdłuż czarnych klawiszy - linie również utworzą grupy 2 i 3 linii. Pięciolinie tworzą pionowe linie a nuty się czyta z góry na dół czyli pionowo.

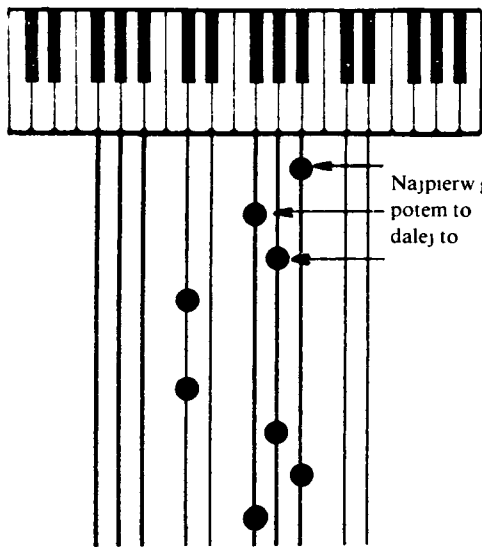
3 Czarne klawisze

Czarny klawisz oznaczony jest czarną nutą na odpowiadającej mu linii

Teraz graj na klawiszach zaznaczonych na powyższej ilustracji patrząc na nuty

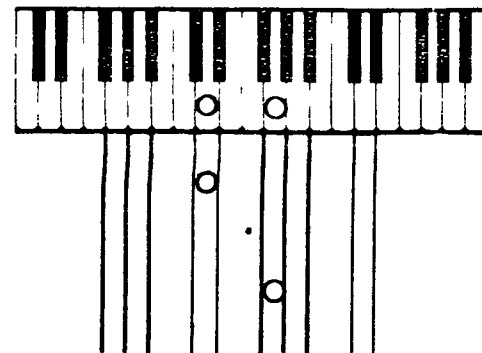

4 Teraz graj melodię z ilustracji czwartej (nr 4) czytając nuty z góry na dół

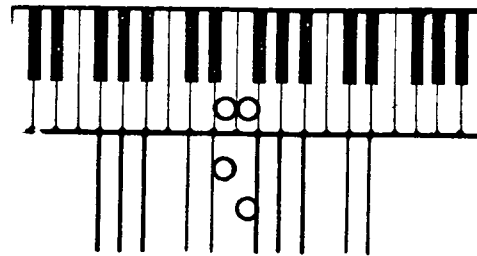
5 Białe klawisze

Spojrzyj na ilustrację nr 5 Białe klawisze oznaczone są białymi nutami. Spróbuj to zagrać

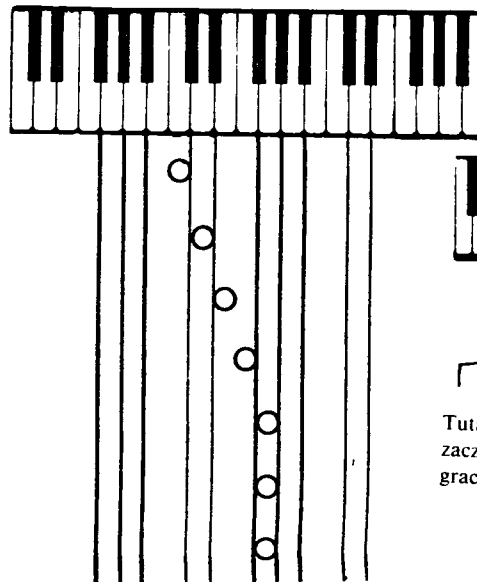

6 Białe klawisze - ciąg dalszy

Spróbuj zagrać jak w nutach zapisano

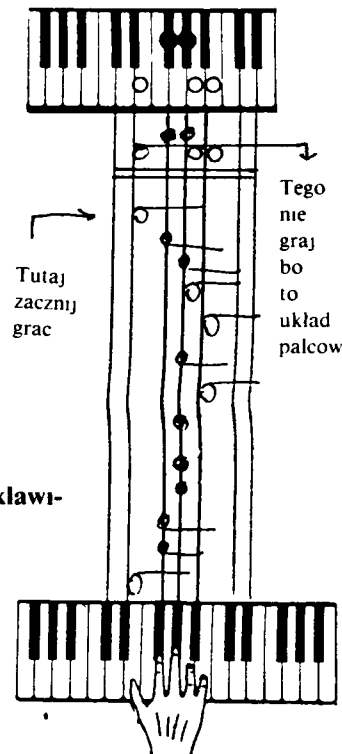
7 Cwiczenie gry na białych klawiszach z nut

8 Gramy na czarnych i białych klawiszach

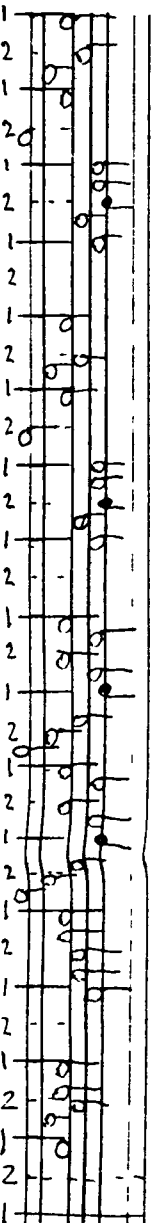
Układ palców na klawiszach prawej ręki

Gramy piosenkę Pojedziemy na łow

9 Spróbuj zagrać i odgadnąć jaka to koleda

WESOŁEGO
KOŁĘDOWANIA
DO
TRZECH KROLI

NAJSERDECZNIEJSZE ZYCZENIA
NOWOROCZNE SKŁADA KLIENTOM

Z & G REFRIGERATION CO. INC.

Duży wybór nowych i używanych pieców elektrycznych i gazowych, lodówek, pralek i suszarek
Najniższe ceny w Toronto

629 Queen St W, Toronto, Tel 363-9755
5141 Tomken Rd - Mississauga, Ont
Tel 624-0849

Wawel villa, inc.

SENIOR CITIZENS CENTRE
składa

NAJSERDECZNIEJSZE ZYCZENIA
SZCZĘŚLIWEGO NOWEGO ROKU

całej Polonii i wszystkim sympatykom i członkom
w podziękowanie za dotychczasową pomoc

880 Klerkston Rd MISSISSAUGA, tel 823-3650
1926 Bloor Str West, tel 766-3633

IRENA STOCKI

Biurowo 745-2300
Dom. 793-5902

— Willowdale duży 4-sypialniowy townhouse, piękne parkiety, wykończona piwnica, doskonały kompleks w pobliżu Fairview Mall
— Brampton samodzielny, 3-sypialniowy dom z garażem i dużą działką

Jeśli myślisz o sprzedaży lub kupnie domu w przyszłym roku zadzwoń już teraz po potrzebne informacje!

przedstawicielka firmy RE/MAX West Realty Inc
ZAPEWNIAM

• sprzedaż każdej nieruchomości w najkrótszym czasie, za najlepszą cenę,

• kupno odpowiedniej nieruchomości zgodnie z życzeniami klienta

FACHOWO I SOLIDNIE!

POLECAM

Z całego serca dziękuję wszystkim moim Klientom za poparcie w roku 1986
Niechaj Dzieciątko Jezus ma w opiece Wasze domy i rodziny i błogosławi Wam przez cały nadchodzący rok

WESOŁYCH ŚWIĄT I SZCZĘŚLIWEGO
NOWEGO 1987 ROKU ZYCZY

JOHN WOLWICZ

BIURO - 236-2666
DOM - 251-8161

JAN WOLWICZ - 15 LAT DOSWIADCZENIA W "REAL ESTATE"

PORADNIA "ZAUFANIE"

Dr ZOFIA BONCZA

Czy umielibyśmy tam żyć ?

Okres Bożego Narodzenia jest okresem szczególnym dla każdego Polaka. Także Polaka - emigranta. Także tego w pełni (?) już zakorzenionego w nowym kraju. Jest to okres refleksji, obrachunków i wspomnień. Chocbyśmy nie wiem jak bardzo byli zabiegani za tysiącem małych, mniej lub bardziej koniecznych spraw. W koncu przychodzi taka chwila ciszy, kiedy nie mamy już żadnego pretekstu MUSIMY myśleć o czymś więcej niż nasze codzienne zadreptanie. Patrząc wstecz i myśleć o przyszłości. Porównywać. Ocenić własne wybory.

Wielu z nas wspominało tamte polskie Boże Narodzenia. I wspominało je z sentymentem. Bo to i Boże Narodzenia naszego dzieciństwa, naszej młodości, Boże Narodzenia spędzone tradycyjnie, z całą rodziną, Boże Narodzenia spowite mgłą przeszłości i oddalenia. A pamięć nasza wygładza wszystkie zmarszczki na tym, co przeszło i wypukła wszystko, co pozytywne. Jawią nam się uśmiechnięte twarze naszych rodziców, rodzeństwa, przyjaciół. Przyjazne ręce tych, co zapewni nam bezpieczeństwo i opiekę - łamiące oplatek. Wspomnień tych nie zabierze nam nikt.

Wrócić one będą ze wzmożoną żywotnością, im więcej będziemy mieli czasu na refleksje. Dopóki walczymy o przetrwanie, dopóki celem naszym jest zapewnienie sobie w nowym miejscu na Ziemi elementarnego poczucia bezpieczeństwa, nie patrzymy w tył. Patrzymy wstecz, gdy zaczynamy mieć na to czas.

Patrzymy wstecz również, gdy jest nam bardzo, bardzo źle. Gdy wszystko zdaje się załamywać. Gdy wydaje nam się, że osaczeni jesteśmy przez zły los. Wtedy również porównujemy. A może jednak TAM było lepiej? Mimo wszystko. Przynajmniej nie było tej codziennej nieustannej walki z tysiącem nowych spraw. Walki, którą prowadzić należy całkowicie samotnie. Bez żadnego systemu oparcia. Czasami, gdy nasze zmęczenie i poczucie samotności osiąga zenit, takie myśli pomagają nam uciec od rzeczywistości. Zaczynamy się litować nad samym sobą.

Niektórzy z nas myślą o powrocie do Polski poważnie. Zują "na walizkach". Jeszcze jeden rok ("konto za małe"). Jeszcze jeden rok ("tym razem powiedzie się lepiej"). Jeszcze jeden rok ("coś tam niezbyt dobrze się w Polsce dzieje"). Więc czekają. Tymczasem, tutaj, zują "na niby". Z boku i z pozycji widza. Biernie. Niezdecydowanie. Przedłużają paszporty. Załatwiają paszport konsularny. Nie należą do żadnej "ryzykownej" organizacji. Nie wychylają się. Czasami ta "polegzystencja" wyczekująca i trwożliwa, zajmuje im resztę życia. Czasami wracają naprawdę. Przeważnie na starość. Z dobrą północno-amerykańską emeryturą w kieszeni. Kiedy mają pewność, że przyjęci zostaną entuzjastycznie. Polacy wszak lubią "cudzoziemców". Czasem wydaje się, że bardziej niż samych siebie.

Niektórzy myślą o tym tylko w chwilach szczególnego napięcia, stresu, załamania. Pod wpływem czegoś, co się zdarzyło. Myślą o tym, co utracili. O bliskich, znajomych, przyjaciółach. O młodości. O pozycji, pracy i szacunku innych ludzi. O tym, co utracone bezpowrotnie. O tym, co jeszcze wydaje nam się możliwe do odzyskania. Myślenie o tym wszystkim pomaga nam zdobyć dystans wobec tego, co w owym stanie wprowadziło. Napięcie powoli opada. Zaczynamy na powrót koncentrować się NA ZADANIU. Tym tutejszym, konkretnym i wymagającym natychmiastowej akcji. Wciągamy się w rzeczywistość. Az do następnego kryzysu.

Jednym kryzysy te zdarzają się rzadziej, innym - częściej. Ale to tylko sprawa ilości. Mechanizm jest zwykle ten sam.

Może warto zastanowić się w tym momencie, co by było gdybyśmy NAPRAWDĘ do Polski powrócili. Czy umielibyśmy żyć w tym kraju? Nawet zapatrując się w dolarowych sklepach? I będąc w pełni zabezpieczeni finansowo?

Zależnie od tego, jakie były przyczyny naszej emigracji, różne rzeczy wziąć powinniśmy pod uwagę. Te bardziej ekonomiczne lub te bardziej polityczne.

Wspólne dla wszystkich byłoby jednakowoż to, że Polska, którą opuściliśmy nie jest już tym samym krajem.

Niezależnie od tego, jak dawno wyjechaliśmy. To tylko w naszych własnych wspomnieniach nie się nie zmienia wszystko. Pozostaje takie, jakim je zostawiliśmy. Przyjaciele się nie starzeją, a jeziora mazurskie równie czyste jak przed laty.

Polska obecna jest innym krajem niż ten, z którego wyjeżdżaliśmy. Nie tylko z powodów historycznych. Nowe warunki gospodarcze, nowa sytuacja polityczna, nowe układy w środowisku, w którym wzrastaliśmy. To wszystko jest ważne, bo może całkowicie uniemożliwić readaptację (rozważmy to sobie teoretycznie, myśli "oswojonych" dyskutowaniem o nich. bac się już więcej nie będziemy). Ale nie to jest najważniejsze.

Najistotniejsze jest to, że to MY NIE jesteśmy już ci sami. Jeśli kiedyś jakos potrafiliśmy w Polsce przetrwać, to nie oznacza to, że udałoby się nam to "w drugiej stronie". Przecież myślimy się po prostu ODZWYCZAILI.

Od czegośmy się odzwyczaili?

Odzwyczajiliśmy się od bezsilności jednostki, wobec władzy. Od bezprawia, biurokratycznego nonsensu i prymatu bliżej niezidentyfikowanej "masy" nad indywidualnością. Od policyjnych represji, lęku i atmosfery kraju kierowanego zakazem i nakazem. Od kłamstw w środkach przekazu, propagandy na każdym rogu ulicy i prowadzenia "podwojnego życia" tego "oficjalnego", na pokaz przed władzą i tego prywatnego w

gronie rodziny i znajomych.

Odzwyczajiliśmy się od bezinteresownej ludzkiej życzliwości i niezyczliwości nieznajomych w autobusie, tramwaju, biurze i sklepie. Niechęci wywołanej frustracją dnia codziennego, agresją przeniesioną z osób, których nie wolno atakować na osoby, które bronić się nie potrafią. Dokuczliwości wobec tych, których się nie zna, których można zatem bezkarnie wyładować swą goryczą "na życie".

Odzwyczajiliśmy się od "kombinowania", by przeżyć do pierwszego, "układów", w które trzeba było wejść, aby zapewnić sobie dostęp do "przywilejów" typu: wczasów, przydziału węgla o czasie czy zagranicznego leku dla chorej matki. Odzwyczajiliśmy się od traktowania norm prawnych jako czegoś, co zobowiązuje tylko małuczkich. Od łapówek i korupcji na każdym szczeblu. Od cwaniactwa i sprytu życiowego przynoszącego korzyści i uczciwości - oznaczającej niedostatek materialny. Od zamazywania się kryteriów moralnych.

Odzwyczajiliśmy się także od warunków czysto "fizycznych", od zanieczszonego środowiska i braku właściwej opieki medycznej.

Czyhać więc na nas mogą niebezpieczeństwa natury moralnej, społecznej, ekonomicznej, politycznej i psychologicznej. Jeslibyśmy wciąż okazywali się silni, dobieje nas zanieczszone fenolem polska woda, tlenek siarki z elektrociepłowni i bakterie z mleka.

Po prostu ROZHARTOWALISMY SIĘ. Bo co innego walczyć, to na nowym kontynencie z autentycznymi przeszkodami życiowymi (a pokonanie choćby najmniejszej z nich przybliży nas do naszego celu), choćby bardzo groźnymi, a co innego walczyć z nonsensem stworzonym przez anonimowego biurokrate, złym humorem ekspedientki, czy też ogólnie destrukcyjną atmosferą NIEMOŻNOŚCI.

System policyjno-represyjny panujący w Polsce, jest, jak udowodnił okres "Solidarności" niereformowalny. Autentycznie żyć w Polsce może tylko bohater narazający swą wolność osobistą w codziennej walce z reżimem w podziemnej drukarni, w kolportażu, w podpisywaniu petycji. Nie robiąc tego, nie można żyć w Polsce autentycznie. Społeczeństwo polaryzuje się coraz bardziej na Bohaterów i Oportunistów. Nie ma tam miejsca dla zmęczonych, zalekanych lub "chcących po prostu przeżyć". Trzeba mieć odwagę opowiedzenia się.

Bohaterów nigdy nie ma wielu. Ale tylko oni mają szansę na poczucie kontroli, wpływu na istniejącą sytuację. Reszta to ci, otwarcie czerpiący korzyści z popierania czerwonej burżuazji oraz ci, którzy żadnego wpływu na nic nie mają. A takich ostatnich jest ogromna większość.

Jeśli widzimy się w Polsce, w szeregach Bohaterów i uważamy, że tam tylko

odnajdziemy naszą autentyczność, pewnie powinniśmy się tam z powrotem znaleźć. Trzeba jednak przygotować się na DŁUGĄ walkę. Walkę, która może być dłuższą od życia jednego pokolenia. Ale walkę, bez której Narodziny Walkę, którą historycznie Polacy mają we krwi.

Czy można poszerzyć frakcję Bohaterów żyjąc tu, na Zachodzie?

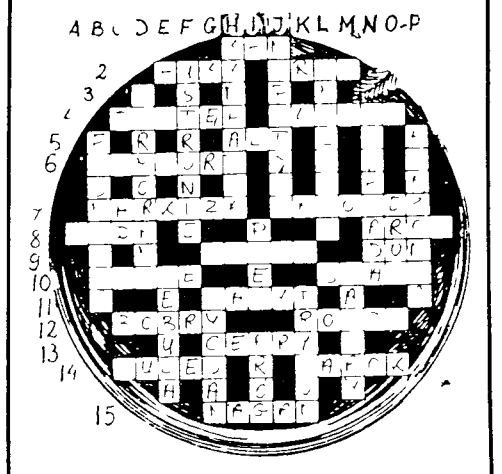
Tu nie grozi nam więzienie, represje, wyrzucenie z pracy. Ale praca dla celów społecznych, pozamaterialnych, wymaga innych wyrzeczeń. Będzie się płynęło "pod prąd" konsumpcyjnego nurtu zachowań ludzkich, będzie się miało mniej pieniędzy i więcej zmartwień - jeśli patrzeć na to od strony negatywnej. Ale jednocześnie będzie się działało na rzecz CELU pozapersonalnego, w którego słuszność głęboko się wierzy. Ale to już wyłącznie sprawa naszego systemu wartości. Oraz siły naszych "wewnętrznych usprawiedliwień" ("mam rodzinę", "mam długi", "muszę przeżyć", "inni to zrobią lepiej ode mnie").

W sumie jednak byłoby to dla nas pewnie łatwiejsze niż readaptacja do Polski. Większość z nas nie potrafiłaby tam odnaleźć Polski, którą opuścili, ani samych siebie.

Nie mówimy tu o tym, co nas ZAKORZENIA w naszym nowym kraju. O procesie, który silniejszy jest z dnia na dzień. Nie mówimy tu o nocnych marach wielu z nas, którym sni się, że wracają do Polski i zamyka się ich tam w więzieniu. Nie mówimy o wszystkim tym, co trzyma nas tu.

Mówimy tylko o naszych Bożonarodzeniowych tęsknotach, nostalgii i wspomnieniach. A one nie muszą mieć dużo wspólnego z rzeczywistością. Konfrontacja z nią byłaby bolesna. Dlatego może czasem warto jej dokonać. By stanąć pewnie nogami na Ziemi. Na ziemi kontynentu, na którym najpewniej przyjdzie nam dokonać naszego życia.

Rozwiązanie krzyżówki świątecznej BOMBOWEJ

GRAŻYNA PASKO

Zwiedzamy Ontario

- wycieczka
dziennikarzy
etnicznych w
retrospekcji

Poniedziałek, godzina 8 rano "Nie mozesz się spoznic" - dopingowała moja turystyczna dusza "Musisz zająć dobre miejsce, żeby jak najlepiej zobaczyć" Pospiesznie łapaną taksówką korki na autostradzie Przed Parlamentem stoi około 20 osób, znajomych dziennikarzy Powitania, zdjęcia pozowane na tle wynajętego autokaru przed budynkiem Parlamentu W porównaniu do zeszłego roku do kompletu brakuje paru osób Jedni nie mogli wziąć urlopu, inni wybrali pierwszą turę

Zbieramy porozstawiane bagaze Walizki z ciuchami sportowymi i wizytowymi, torby z podręcznym ekwipunkiem Obwieszani aparatami fotograficznymi, zegnani serdecznie przez prezesa klubu dziennikarzy etnicznych, zajmujemy miejsca Zaopatrzeni w przygotowaną przez Ministerstwo Turystyki marszrutę oraz prospekty przygotowujemy się do pięciodniowej wycieczki, z której wrażeniami będziemy się dzielić na łamach różnorodnych pism wychodzących w Ontario

Po czterdziestu minutach docieramy do pierwszego etapu podróży, miasteczko Milton, znajdującego się na zachod od Toronto

Wychowana w dużym mieście, niechętnie akceptuję propozycję zwiedzania znajdującego się tam Muzeum Rolnictwa, ale - tak jak wszyscy - gnana ciekawością, przechodzę przez główny budynek, stanowiący biura i nagle, ku mojemu zaskoczeniu, wyrasta przede mną, jak wielki pomnik, wielokolorowa, odrestaurowana machina parowa, z olbrzymim kołem napędowym Trochę jak abstrakcyjna rzeźba Caldera "Będzie czas na robienie zdjęć później", upomina przewodniczka

Wchodzimy do przestronnego pawilonu, ilustrującego kolejny rozwój maszyn używanych do prac rolniczych Pieczołowicie doprowadzone do stanu pierwotnego zniwiarci, młocarki, snopowiązałki, pługi, ciągniki przyciągają wzrok jak kolorowe zabawki Wrocę tu jeszcze raz z moim szeszoletnim synem

Cały obszar muzeum obejmuje zrekonstruowane budynki gospodarskie, domy z charakterystycznym dla II połowy XIX i początków XX wieku wyposażeniem, biały kościółek, staroswiecka stacja benzynowa

Z zakupionymi w lokalnym sklepiu pamiątkami i kartkami pocztowymi wyruszamy na północ w kierunku elektro-

wni atomowej Bruce Widniejący w dali, umieszczony na cyplu wysuniętym w jezioro kompleks szmaragdowo-białych i srebrzystych budowli kontrastujący z wodami Huron, wzbudza nasz niepokój Zabierają nas do sal ekspozycyjnych, gdzie za pomocą ilustracji, makiet, przeczycy i video przedstawiona jest budowa tej elektrowni, zasilanej energią kanadyjskiego uranu W audytorium pokazują nam film wprowadzający w tajniki tego rozszczepialnego pierwiastka, który - odpowiednio kontrolowany - nie wybuchą, lecz wytwarza przeogromną ilość energii cieplnej Dużo uwagi prezentujący przykładają do tego, by podkreślić jak bardzo bezpieczny jest ten proces w elektrowniach kanadyjskich, ile wysiłku weszło w zaprojektowanie, wybudowanie i konserwację obiektu Pokazywane są różnice pomiędzy reaktorami radzieckimi, w których zabezpieczenia na wypadek awarii są minimalne w porównaniu z tym, co instaluje się w Kanadzie grube, żelbetowe ściany, dodatkowe zbiorniki w razie wybuchu radioaktywnej pary, pręty wchłaniające neutrony w razie zbyt szybkiej reakcji, wreszcie zastosowanie ciężkiej wody (H₂O₂) do chłodzenia Dowiadujemy się także o proporcji nakładów do ilości wytwarzanej energii, niewspółmierne niskich w stosunku do elektrowni spalającej węgiel Pokazują nam przykłady usuwania odpadów radioaktywnych - jeszcze nie całkiem rozwiązany problem - zatapiających w betonie Mówią o badaniach płyty kambryjskiej, pokrywającej większość Kanady i możliwości składowania ich w wydrążonych pieczarach w litej skale Lekcja techniki i interesujące przeżycie

Ruszamy teraz do Goderich, które ma być - jak obwieszcza przewodnik i prospekty - "najpiękniejszym miastem Kanady" Będziemy tam mogli zwiedzić kopalnię

Miasteczko, chociaż czyste, specjalnego wrażenia na nas nie robi Nie wszyscy poddają się perswazji reklamy Podjeżdżamy na skarpe W dole bezkresne jezioro Huron Wychodząca na kilkaset metrów od brzegu kratownica zbiornikowa do odsalania wody

Ktos obeznany trochę z geografią mógłby się zdziwić skąd słona woda? No więc - woda jako taka oczywiście z jeziora, ale jako solanka dochodzi tu okorną drogą, z rozpuszczoną w niej solą kamienną kruszona w kopalni, która odparowując pozostawia kopce białych, czystych kryształów soli

Zanim podzielę się z Państwem wrażeniami z wycieczki pod ziemię, chciałabym przytoczyć tutaj historyczną anegdotę

Otoż zaczęło się wszystko od zartu Na początku 1866 r lokalny młynarz, nie-

jaki Samuel Pratt, robił odwierty szukając ropy naftowej, przydatnej wówczas do robienia smaru do osi koł wozów i pociągów, do maszi na liszaje i innych medykamentów Nie miał zbyt wiele szczęścia Ktorejs nocy ktos nalał dla kawału kilka beczek ropy do wywierconych studzienek Podniecony odkryciem Pratt zaczął wiercić głębiej Nie odkrył warstwy roponosnej, ale natrafił - jako pierwszy w Północnej Ameryce - na bogate złoża soli

Jesienią tego samego roku zaczął biznes na większą skalę Do studzienek nalewał wodę i wypompowywał z nich solankę, którą odparowywał i sprzedawał powstała w ten sposób sól W szesc lat później miał już kilku konkurentów, m in ojca Walta Disneya W niecałe sto lat później, w 1957 r tereny solodajne wykupione zostały przez firmę Domtar, która jest w chwili obecnej największym producentem soli w Kanadzie, a kopalnia w Goderich trzecia pod względem wielkości w Płn Ameryce, produkując ponad trzy miliony ton soli rocznie

Sol traktujemy jako rzecz tak oczywistą, że rzadko się zastanawiamy nad jej znaczeniem i przydatnością Jak pamiętamy z lekcji chemii, jest to chlorek sodu Mało kto wie jednak, że chlor i sod oddzielnie to pierwiastki silnie trujące W połączeniu tworzą jedną z najpotrzebniejszych dla organizmu substancji

Każdy człowiek posiada w organizmie około ćwierć kilograma soli Dostarczana z pożywieniem sól rozpada się na chlor, który łączy się z sokami trawiennymi Stąd odgrywa ważną rolę w pracy mięśni, przy przekazywaniu impulsów nerwowych i trawieniu protein Sól reguluje międzykomórkową wymianę wody Łzy i pot mają słony smak nie bez powodu Nasze ciało składa się z milionów komórek, które otoczone są słonym płynem, przypominającym skład wody oceanów, w których powstały pierwsze formy życia Niedobór soli w organizmie - jak mówi medycyna - powoduje konwulsje, paraliz i śmierć

Większość urobku kopalni idzie do przemysłu chemicznego i spożywczego (sprawdźcie ile pochodnych sodu znajduje się w opakowaniach z żywnością!) oraz do posypywania chodników i jezdni Cierpią na tym wprawdzie samochody i buty, ale o ile mniej jest wypadków!

Większość kopalni, to sztolnie i chodniki - na wierzchu znajdują się magazyny, budynki administracyjne i dzwigi windy

W ochronnych kaskach, okularach i granatowych lub brązowych kiltach wchodzimy do jednej z trzech wind Słychac klakson - zamykają się drzwi W prawie kompletnej ciemności, oświetlone tylko latarką helmu przewodnika zaczynają się przesuwac najpierw powoli, a potem coraz szybciej ściany szybu, początkowe warstwy ziemi, dolomitów i łupków zamieniając w ciemnoszarą, niewyraźną smugę Po kilku minutach szybkoieżna winda zatrzymuje się na dole Poł kilometra poniżej powierzchni ziemi Przez służę powietrzną wchodzimy na teren kopalni

Jest zadziwiająco sucho i ciepło, stała temperatura około 20 stopni, czuć smak soli na języku Pomiędzy wielkimi słupami soli, podtrzymującymi pułap, przesuwają się szybko przeogromne ciężarówki i buldozery z migającymi światłami Sieć chodników, łącznej długości 80 km wychodzi hen pod dno jeziora

Skąd sol tak daleko od morza? Miliony lat temu było tu morze, ale wyparowało Na jego miejsce, w tzw basenie michiganskim, na skutek zmian klimatycznych i cofania się lodowców powstały słodkie jeziora, które pokryły powierzchnię dawnego dna morskiego

Człowiek w historii Ziemi to okres krociutki, jak kilka sekund w ciągu doby W takiej perspektywie kilka, czy kilkanaście wieków to śmiesznie mało A jednak ciekawi nas nawet ta niezbyt odległa prze-

żłość Toteż nic dziwnego, że archeologia jako nauka i książki typu ceramowskiego cieszą się takim zainteresowaniem No więc, dojeżdżając do ontaryjskiego miasta London musieliśmy się chociaż na chwilę zatrzymać w muzeum indyjskim

Nie jest to typowe muzeum, z pioropuszczami i tomahawkami, jakie mogliśmy sobie wyobrazić Obrazuje ono historię (lub prehistorię) Indian tzw Lesnych do momentu zetknięcia się z cywilizacją białych, a więc odbiega od opisów z ksiązek Karola Maya, czy filmów z Johnem Wayne Mniej więcej do połowy XVII w mieszkali tu Irokezi, którzy należeli do jednej z trzech konfederacji Po tej najbardziej prężnej w Kanadzie i USA powstały takie nazwy plemienne jak Cayuga, Oneida, Onandaga, Mohawk, Tuscarora Horonowie należeli do drugiej Lokalne szczepy, takie jak Tytoniowy, czy Neutralny, tworzyły trzecią grupę

Typowe dla Irokezów były maski do tanców obrzędowych z listki kukurydzy lub z drewna (tzw Falszywe Twarze), sterczące czuby włosów po środku głowy (dzisiaj modne w stylu punk), oraz ogromne szalasy, w których żyło wspólnie po kilkanaście rodzin Te "Długie Domy" konstruowane były z gałęzi i kory wiązu i kilka lub kilkanaście takich budowli tworzyło wioskę, otoczoną palisadą złożoną z kilku równoległych płotów

Taką palisadę oraz dwa domostwa kompletnie odrestaurowano w miejscu, gdzie odkryto ślady po irokeskiej wiosce Obok postawiono budynek z ekspozycją życia dawnych Indian oraz salą do odczytów Po prelekcji każdy z nas otrzymał nie wampum, ale obrobiony krzemienisty grot na pamiątkę

Reszta Londynu to już współczesność, choć w budownictwie i trochę o zieleni wyczuć można nutkę nostalgii do dawnych, dobrych czasów

Pomimo, że centrum miasta podobne jest coraz bardziej do innych wielkich miast na świecie (Ach, te szklane domy! - marzył Zeromski) to urok Londynu polega na tym, że zabytki łączy w zgrabną całość z konstrukcjami nowoczesnymi i wszystkim w otoczeniu pięknych parków I tak, jak Warszawa ma najmłodsze Stare Miasto, tak Londyn ma, leżący nad Tamizą, uniwersytet, pobudowany całkiem niedawno, z ciosanych kamieni, jakby żywcem przeniesiony Eton czy Cambridge Mówiąc resztą o kamieniu, nie mogę nie wspomnieć anegdoty z życia Kazimierza Gzowskiego, słynnego budowniczego mostów i kolei żelaznej

Otoż wybudował on taki most nad lokalną Tamizą Projekt był oryginalny, ale nie wzbudzał zaufania Na to Gzowski, chcąc udowodnić, że jest fachowcem i bierze odpowiedzialność za swoje dzieło, stanął pod mostem i kazał przejechać po nim armatom zaprzęgniętym w czwórki koni Konstruktor dożył sędziwego wieku, a most służy londyńczykom do dzisiaj

Z zalem opuszczamy "Lesne Miasto", jak określa się to centrum przemysłowe i kulturalne w zachodnim Ontario Tak jak nasi następcy będą mogli pokosztować widoków, zrelaksować się w pięknie utrzymanych parkach (radzimy wypad nad Zalew Fanshawe, a z dziećmi do parku Springbank), pojsć do doskonałego teatru Grand, czy posłuchać muzyki symfonicznej (filharmonia londyńska objechała cały świat), to my, dziennikarze, musieliśmy pędzić dalej

Piękna trasa przelotowa wzdłuż rzeki St Clair, granicy z USA, poprzez Sarnie (głównie przemysł petrochemiczny), trafiaamy do Chatham, gdzie każą nam zwiedzać muzeum regionalne, takie panopticon ciekawostek i starzyzny, a potem wyjazd na chwilę relaksu i befsztyk z rusztu nad zatoką Rondeau, częścią jeziora Erie Podziwiamy zachód słońca, robimy zdjęcia i lokujemy się na noc w hotelu - dziwolągu

Jest to parterowy, ogromny kompleks, w którym można spędzić - nie wychodząc na zewnątrz - całe wakacje. Dla panów turnus pielęgnacji urody, dla panów - szansa odchudzenia się, dla dzieci - masa atrakcji. Trochę kiczu, ale nieszkodliwego, dużo dobrych pomysłów, relaksująca atmosfera basenów, kortów tenisowych, sal do gry w kręgle, ping ponga, kilku restauracji i barów. Ktokolwiek planuje nietypowe wakacje, niech nie zapomni o hotelu Wheels Inn w pobliżu Chatham.

Z tego zaczarowanego hotelu ruszamy do gigantycznej cieplarni Tropikalne ogrody Colasantiego w Kingsville to feria kwiatów, roślin doniczkowych, oaza drzew cytrusowych, bananów i fig, egzotyczne ptaki i zwierzęta. Do tego kolorowe, gadające papugi, lamy, osiołki, małpki pokrzykujące z klatek. W pewnej chwili właściciel pokazuje nam jajko. Za sekundę rysa, pęknięcie, odpadają części skorupki. Ze środka gramoli się mokry uszek malutkiego kaczątka.

I znowu w drogę. Dobrze, że zapatrzyliśmy się w parasole. Szkoda, że nie mogliśmy pojechać na wyspę Byblo, lokalne wesołe miasteczko - zalane wodą. Zamiast tego wiozą nas do muzeum czarnych Kanadyjczyków, obrazującego początki życia białych niewolników z USA na terenie kraju, który dał im wolność. W muzeum rzeczy należące do pastora Josiah Hansona, jednego z tych, którzy przybyli do Kanady. Hanson był postacią, na której wzorowała się Harriet Beecher-Stowe tworząc niezapomnianego bohatera książki "Chata wuja Toma".

Południowo-zachodnie Ontario jest najbardziej wysuniętą na południe częścią Kanady. Największe nasłonecznienie powoduje, że udają się tu pomidory, rosnie tyton, a pląze są najcieplejsze. Rosną też winogrona. Część winnic znajduje się w okolicach Niagary, ale nasza trasa zawiodła nas w te okolice, toteż nie obeszło się bez zwiedzania jednej z lokalnych winiarni - oraz degustacji. Ta nazy-

wa się Pelee Island Winery i prowadzona jest przez niedawnego imigranta z Niemiec, produkując kilkanaście gatunków, z czego chyba najlepsze jest Pinot Noir oraz białe wino Chardonnay. W czasie zwiedzania miła niespodzianka - rodak z Polski, który przez jakiś czas pracował w Austrii, w winiarni należącej do krewnych właściciela Pelee Island. Najlepszy dowód, że sprawy najlepiej załatwia się przy alkoholu, nawet niskoprocentowym.

Ostatni etap to Windsor, miasto, które wyrosło dzięki sąsiedztwu z Detroit. Z różnych względów (różnice podatkowe, ograniczenia prohibicji lat 20-tych itd.) stało się miejscem interesującym wielki kapitał zza miedzy. Windsor jest również atrakcyjny dla turystów z USA - tutaj mogą odetchnąć od codziennej rutyny i pospochu i spać spokojnie. Detroit, tak jak wiele innych miast amerykańskich, zamienia się wieczorem w oazę dla kryminalnego, przede

wszystkim w centrum Kanady dla Amerykanów jest objawieniem, miejscem, w którym mogą w środku nocy iść na spacer do parku!

Toteż władze Windsor starają się jak mogą, aby miasto uatrakcyjnić. Wzdłuż głównego bulwaru - ciąg parków z gazonami, krzewów i wielokolorowych kwiatów, strzelista pływająca fontanna, oświetlana nocą, mnóstwo lokali disco, restauracji i butików. Imponująca panorama po drugiej stronie rzeki, po której majestatycznie przesuwały się załadowane frachtowce.

Wieczorem, w hotelu Hilton eleganckie przyjęcie, wydane na cześć dziennikarzy. A następnego ranka, z butelką białego, kanadyjskiego wina, z białą torbą turystyczną i książką kucharską w ramach prezentów - wracamy do Toronto by - choć powierzchownie - spisać nasze wrażenia i dać Panstwu przedsmak tego, co oferuje turystyce Ontario.

WOJTEK GRABOWSKI WICEMISTRZEM SAMOCHODOWYM ONTARIO "A PRZED MĄ CIĘŻKA KANADYJSKA TRASA"

a przede mną ciężka kanadyjska trasa miałem tę świadomość opowiada Wojtek Grabowski, jedyny polski zawodnik na rajdach samochodowych w Kanadzie.

Przyjechaliśmy do Peterborough, gdzie był start i meta do ostatnich eliminacji o mistrzostwo Ontario Kanady i Ameryki Północnej dzień przed startem. Mówię przyjechaliśmy bo dotyczy to też mojego pilota Kurta Jensena i ekipy technicznej (z żoną i córką) które zabezpieczają nam nie tyle obsługę techniczną, bo ta jest na moich barkach, co tzw. dozwanie. Nie mówię o dopingu, jedynym zresztą w zdrowym tego słowa znaczeniu.

Tak więc tego dnia wpłacamy wpisowe i za poznajemy się z mapą trasy, która jest szalenie precyzyjna. To jest właśnie najważniejsza różnica pomiędzy rajdami europejskimi a amerykańskimi. Nie znamy szlaku wycieczki przed zawodami, nie objeżdżamy jej z pilotem, otrzymujemy za to doskonałe mapy odcinków trasy z naniesionymi na nie wszystkimi konfiguracjami terenu, jak stopnie nachylenia, zjazdów i podjazdów, kąty zakrętów, rodzaj na wierzchni, szerokość poboczy itd.

Następnego dnia start o osmej rano, my z pilotem już o piątej na nogach, a dosłownie na plecach pod samochodem. Ostatnie oględziny mojej Renault (R 5) z lekką zazdrością spoglądam na krzątające się przy innych samochodach ekipy techniczne Hondy, Toyoty czy GMC.

Jest ciemno, mgła, deszcz ze śniegiem. Brr, ale lubię taką pogodę na rajdach, szczególnie kiedy mam, w porównaniu z innymi, najgorszy samochód i liczę się będą w większości umiejętności. Na trasę wyruszam ze świadomością szansy na zdobycie mistrzostwa Ontario, bo o laurach kanadyjskich czy północno-amerykańskich nie snę, nie brałem udziału we wszystkich eliminacjach, a nawet do ontaryjskich brakuje mi trochę punktów. Trzępnięto mnie tylko trochę to ze startujemy jako ostatni. No co, jesteśmy tu jeszcze nieznanymi a nowy zawsze płaci frycowe. Poza nami startuje jeszcze 54-ech za wodników, którzy są tu już w tym sporcie dobrze znani.

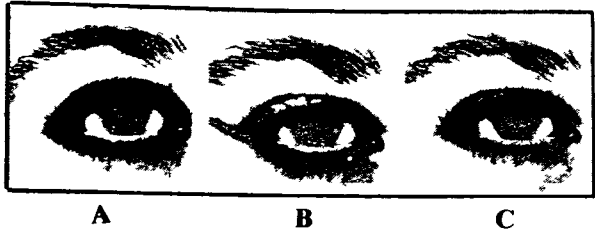
Start po paru minutach dochodzę już pierwszego przeciwnika, widzę przed sobą białą kulę w bryzgach błota, którego szprycy zakleją mi przednią szybę. Probuje go wyprzedzić. Niestety jedzie mi w rozjeżdżonej koleinie, na tą szansę będę musiał czekać parę kilometrów, aż zaryzykuje wyskoczeniem z trasy i wyprzedzaniem po miękkim śnieżnym poboczu. Tak będzie za każdym razem. Niestety wylatuję parokrotnie z trasy, co prawda raz tylko groźnie bo na drzewo. Samochód wytrzymał, my też. Trasa jest bardzo ciężka. Na osmiuset kilometrach jest czternaście odcinków specjalnych o łącznej długości ca. 460 km, każdy taki odcinek liczy od 10 do 30 km. O skali trudności tych odcinków niech świadczy fakt, że już na pierwszym z nich odpadło dziesięć samochodów. Góry doły, doliny. Momentami nasza renowka zamienia się w awionetkę, lecimy w powietrzu dobre kilka metrów, aby za ułamek sekundy wpść w łamane dziesięć zakrętów.

Do Sylwestra zostało kilkadziesiąt godzin Sukienkę mamy, buty mamy Trzeba się jeszcze uczesać i pomalować Nie wszyscy jesteśmy na bieżąco z modą i zwykle podpatrujemy na ulicach i filmach co się nosi i jak Sprawdźmy tą naszą wiedzę specjalnym sylwestrowym quizem Zaczynamy od oczu

Jakie oczy w modzie?

- A Obrysowane czarną grubą kreską?
B Obrysowane wyraźnie i podkreślone perłowymi pyłkami?
C Naturalne, namalowane jasną kredką?

C Do mody wróciły oczy naturalne Mniej widzimy dramatycznych kolorów więcej natomiast można zauważyć technik upiększenia oczu by uczynić je większymi i błyszczącymi Używa się nadal ołówka do oczu ale w stonowanym kolorze szarego szaroburego brązowego Cienką linię wokół rzęs trzeba jeszcze rozmazać palcem lub wacikiem Linia nie powinna wychodzić poza kąciki oczu

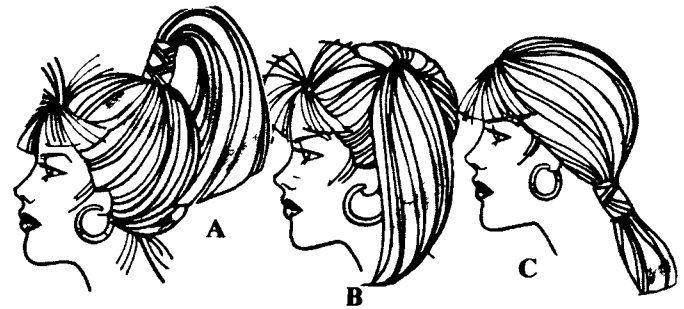
SYLWESTROWY Quiz

- A Burza połdługich włosów wokół twarzy
B Sterczące na panka?
C Strzyżeniem obramowujące twarz?

A i B Włosy dalej się kręci ale już z pewnością nie w stylu Farrah Fawcett Koniec z godzinnym posiedzeniem przed lustrem tapirowa niem lakierowaniem i unoszeniem Włosy krótkie na twarz Baranka zastąpiły naturalne fale Modne są długie i podługie włosy spięte kokardą Na Sylwestra można dołożyć krótki warkocz lub treskę Wszystko przylicz i spiąć czymś ładnym Pytanie w którym miejscu? spróbuj my jako kolejne

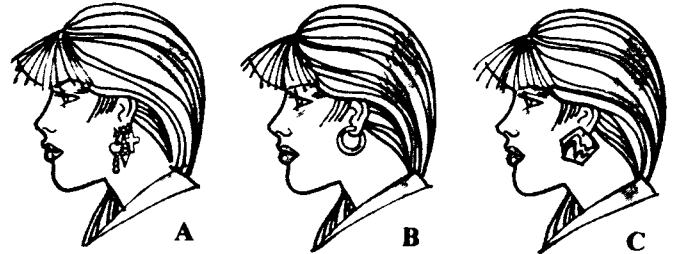
Który kński ogon już niemodny?

- A Na czubku?
B Z boku?
C Nisko nad karkiem?

A i B Wrócił ten nisko związany grzeczny i klasyczny Można go trochę poprószyć pianką do włosów będzie bardziej puszysty Warto skompletować różne ozdoby Kokardy (pisaliśmy!) kokardki zapinki wiazadelka

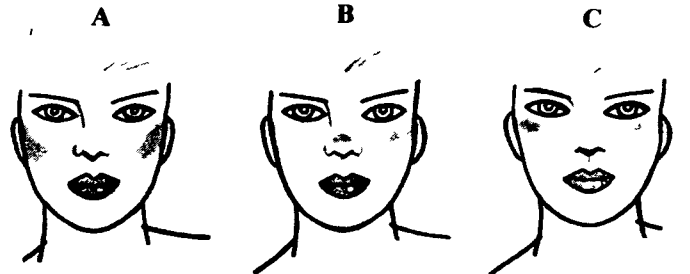
Czego się w uszach nie nosi?

- A Rozmaitosci w kilku dziurkach?
B Kółek ze złota srebra i ich imitacji?
C Ogromniastych klipsow?

A i C Jeśli nie jesteś panią z bogactwami akcesoriów w uchu Zdecyduj się na coś porządnego lub na dobrą imitację Możesz dalej włożyć coś kolorowego pasującego do stroju ale już nie na całe ucho Do złotych kolczyków dobrze znaleźć polyskującą metalną szminkę Może być tak róż i leciutki cien do powiek

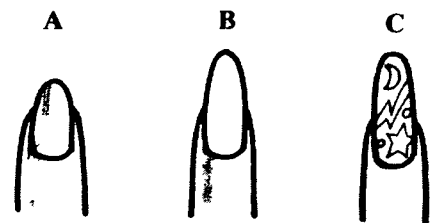
Gdzie ten róż, zapytacie położyć?

- A Czerwonymi pasami od ucha do połowy policzków?
B Na czole brodzie nosie policzków?
C Tylko wysoko na policzkach?

Prawidłowa odpowiedź C Próby stworzenia wysokich koci policzkowych prawie nigdy nie dawały efektów Lepiej podkreślić to co się ma I to nie za bardzo Policzki powinny być naturalne matowe

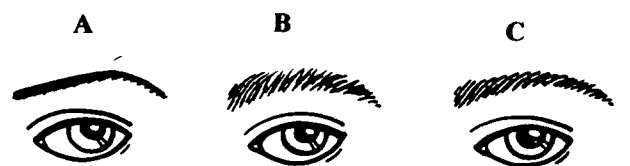
Paznokiec który?

- A Krótki i zaokrąglony?
B Długi, szpiczasty?
C Długi ozdobiony wielobarwnymi deseniami?

Cieszcie się panie zawodowo zapracowane koniec ze szponami i koniec kompleksów Paznokcie muszą być po prostu czyste ze staranym manicure Lakier jasny perłowy polyskująco przezroczysty, złocisto metaliczny Zadne cuda

Unieść brwi, tylko jakie?

- A Cienkie wyskubane?
B Grube i kosmate?
C Naturalnie uporządkowane?

Im masz szerszą twarz tym grubsze i wyraźniejsze powinny być brwi ale czasy Brooke Shields minęły na dobre Kto nie miał krzaczastych brwi tworzyć ich już nie musi Modne są bowiem brwi typu C naturalne ale uporządkowane

PRZYJEMNEJ ZABAWY!

ANTYBIOTYKI NATURALNE apteka natury

Redaguje lek med JADWIGA GORNICKA, specjalista chorób wewnętrznych Toronto, Tel 246-9371

Infekcje szaleją w Kanadzie, na wirusy, twierdzą lekarze, niewiele można zdziałać Należy natomiast uodpornić organizm środkami naturalnymi lub szczepionką Często zapominamy lub nie wiemy o tych środkach dostępnych w niemal każdym sklepie Specjalnie dla Echa Tygodnia dr Jadwiga Gornicka przygotowała dwuczęściową serię o antybiotykach naturalnych

ANTYBIOTYKI NATURALNE wytwarzane przez niektóre drobnoustroje, zwłaszcza przez bakterie i pleśnie, są substancjami hamującymi wzrost innych drobnoustrojów, a nawet je zabijają Są związkami małowcząsteczkowymi, o skomplikowanej budowie Obecnie szeroko stosowane w lecznictwie

Rosliny o właściwościach napotnych ułatwiają przebieg reakcji obronnych organizmu, zwalczają bakterie wywołujące wysoką gorączkę W ten sposób spełniają rolę antybiotyków naturalnych

Do najważniejszych należą łożnian większy, lawenda, ogorecznik lekarski, bukszpan zwyczajny, psianka, słodkogorz, jałowiec pospolity, nasiona rzepy, goździk, sliwa, stokrotka pospolita, miódunka plamista, kolcorosl, mydlnica lekarska, bez czarny, lipa szerokolistna, podbiał pospolity, wierzba błotna, fiołek rogaty

Fitonocydy czyli antybiotyki roślinne działają również hamująco na rozwój drobnoustrojów chorobotwórczych, rozpuszczają skrzepy krwi, udrażniają zwężone naczynia i obniżają ciśnienie krwi Lecnicze działanie antybiotyków roślinnych jest utrudnione, gdy pacjent spożywa dużo cukru rafinowanego, bowiem następuje ubytek witamin z grupy B kompleks Nadmiar cukru rozkłada się ponadto na alkohol i kwas octowy

Do antybiotyków naturalnych zaliczamy również olejki eteryczne, przyprawy, glinę, kit pszczeli, mikroelementy zawarte w soli morskiej, niektóre terapie naturalistyczne omówione niżej

Omawiając fitonocydy podajemy niżej ich zastosowanie lecznicze w przypadku 25 chorób

Nauka o antybiotykach naturalnych rozwinęła się bardzo w ostatnim dziesięcioleciu Badania i obserwacje ich działania są kontynuowane w wielu krajach Antybiotyki naturalne zajmują już poważne miejsce w makrobiotyce, o której już wspominaliśmy i będziemy dalej informować czytelników przy okazji omawiania szczegółowego leczniczych właściwości warzyw, jarzyn, owoców i ziół

Fitonocydy są antybiotykami roślinnymi i odznaczają się intensywnym zapachem i zdolnością szybkiego ulatniania *Fiton* po grecku oznacza roślinę, *caedere* po łacinie - rozbić

Fitonocydy są wykorzystywane od dawna przez człowieka jako antyseptyk Występują w wyższych roślinach kwiatowych, do których zaliczamy czosnek cebulę, chrzan, rzodkiew, eukaliptus, liście babki, brzozy, dębu, szałwii, jałowiec, jaskier ostry, jaskółcze ziele, kobyłak (korzeń), kapary cierniste, krwiciąg lekarski, lawenda, macierzanka piaskowa, marzanna sercowa, rdest wężownik, sasanka otwarta, sosna, skorka świeżej cytryny, która zawiera dolimonen, cytral olejki eteryczne z kwiatów goździków, które zawierają eugenol, z nasion kminku zawierające karwon i limonen, z ziele tymianku, które zawiera tymol, pinen, linalool

Olejki eteryczne złożone są z mieszaniny alkoholi, aldehydów, ketonów, estrów, laktonów, związków organicznych zawierających azot i siarkę

Działanie lecznicze i zastosowanie
1 Alergia - stosować fitonocydy jodły

- 2 Angina - stosować czosnek, szałwę, kłącze kulika
  - 3 Apetyt (brak) - stosować kminek, szałwę sproszkowaną, miętę pieprzową
  - 4 Astma - stosować czosnek
  - 5 Bakterie chrobotwórcze - stosować igły i korę jodły
  - 6 Biegunki - stosować czosnek
  - 7 Bole żołądka - stosować korzeń kobyłaka, rdest wężownik, krwiciąg
  - 8 Czyraki - stosować korzenie kaparów
  - 9 Detoksykacja - stosować czosnek
  - 10 Dur brzuszny - stosować olejki eteryczne
  - 11 Gronkowce - stosować olejki eteryczne
  - 12 Gruzlica - stosować olejki eteryczne jodły i sosny
  - 13 Infekcje Nosic na szyi cebulki czosnku W materacach trzymać macierzankę piaskową, liście brzozy, jaskier ostry
  - 14 Koklusz Stosować czosnek, który zawiera alicynę
  - 15 Nadcisnienie - stosować czosnek
  - 16 Nowotwory - stosować czosnek
  - 17 Nerki chore - stosować czosnek
  - 18 Osłabienie ogólne Spożywać rośliny zawierające fitonocydy
  - 19 Przeziębienia - stosować inhalację z pary, zaparzonej lawendy
  - 20 Zaparcia - stosować czosnek
  - 21 Dermatozy Okładac chorą skórę 10-proc maseczką jaskra ostrego
  - 22 Egzemy (swędzenie) - stosować propolis
  - 23 Rany świeże, zastarzałe, ropiejące wrzody - stosować czosnek, chrzan, rzodkiew, jałowiec, liście dębowe, liście babki, odwar z jaskółczego ziele, korzenie marzanny sercowej (zawierają alizarynę), sasanka otwarta zawiera anemonol
  - 24 Wrzody podudzia - stosować ziele jaskra ostrego
  - 25 Zakazania skórne grzybkami pasożytniczymi - stosować czosnek
- Antybiotyki naturalne posiadają następujące cechy
- 1 Dużą aktywność przeciwbakteryjną, przeciwwirusową, przeciwgrzybiczną
  - 2 Niektóre z nich mają właściwości przeciwnowotworowe Są stosowane w wielu krajach do leczenia chorób infekcyjnych w ramach terapii medycyny naturalistycznej-ludowych
  - 3 Aktywność lecznicza antybiotyków roślinnych jest spowodowana przez wolne rodniki, mające na zewnętrznych powłokach atomów lub molekuł niesparowane elektrony w ilości od 1 do kilku na daną substancję biologiczną, występującą w produktach naturalnych, w szczególności w roślinach aromatycznych
  - 4 Antybiotyki naturalne odpowiednio dawkowane przez lekarza nie wywołują reakcji ubocznych Nie uszkadzają wątroby, nie wywołują uczulen w odróżnieniu od antybiotyków syntetycznych
  - 5 Dużą rodzinę antybiotyków naturalnych stanowią olejki eteryczne niżej wymienionych, dla przykładu, roślin leczniczych
  - 6 Przyprawy, zawierające olejki eteryczne są silniejszym bodźcem, niż zwykle gotowane potrawy dla wydzielania soku żołądkowego, trzustkowego, jelitowego i żołądkowego Ułatwia to bardzo trawienie pokarmów i powoduje także, co jest niesłychanie ważne, przyswajanie tych składników, które są zwykle trudniej przyswajalne, w szczególności ich witaminy A, D, E, K i F

Dokonczenie w następnym numerze

ARNOLD PENK

PRZEDSTAWICIEL Addison on Bay Limited

PREZENTUJE
**WIELKĄ
WYPRZEDAŻ
SAMOCHODÓW**

przy wyjątkowo niskim oprocentowaniu

● Szeroki wybór nowych i używanych samochodów ● Nowe samochody '86 posiadają 3-letnią gwarancję lub 60 tys km power i train, jak również 5-letnią gwarancję korozyjną ● Używane samochody mają do nabycia roczną gwarancję

PENK gwarantuje najlepsze warunki sprzedaży samochodów, załatwia na poczekaniu sprzedaż, pożyczkę Polecam tanie ubezpieczenia uwzględniające zagraniczne prawo jazdy Osobista opieka ARNOLDA PENKA w ciągu całego okresu posiadania auta ARNOLD PENK posiada długi letnią praktykę w sprzedaży samochodów i udzielaniu pożyczek Cieszy się wielkim uznaniem i zaufaniem wśród Polaków, a także znany jest jako społecznik Kupno samochodu jest poważnym wydatkiem finansowym, trzeba wiedzieć z kim nawiązać tak poważną transakcję ARNOLD PENK jest wyróżniony przez GM jako "SENIOR MASTER SALESMAN" Czy jeszcze ktos może to zaoferować? Zanim podpiszecie gdziekolwiek transakcję zakupu, sprawdźcie u PENKA

Po wszelkie informacje proszę dzwonić 964-3211 lub do domu o każdej porze 731-0757 podając nazwisko i numer telefonu

832 Bay St., Toronto, Ont. (przy College Str)

**ELZBIETA
(ELIZABETH)
KORZYCKA**

PRZEDSTAWICIEL
COOKSVILLE DODGE
CHRYSLER

290 DUNDAS ST E Miss
(pomiędzy Cawthra i # 10)
TEL. bus (416) 279-3031
Res 625-1961

ZNIZKA PIENIĘŻNA do \$ 3000
na wybrane modele Olbrzymi wybór
"PICKUP TRUCKS" i "VANOW"

Model 1987 - rodzinny samochód Shadow

● Nowe samochody mają gwarancję na 5 lat lub
80 tys km

UREK PHOTOGRAPHY
proponuje

PIĘKNE KARTY ŚWIATECZNE
IMIENINOWE I URODZINOWE
DO NABYCIA

- Cepeta 139 Roncesvalles Ave
- Pharmakon Pharmacy
313 Roncesvalles Ave ,
- Solarski Pharmacy
149 Roncesvalles Ave
- Winnipeg Cracovia Trading Co ,
- Montreal ' Polka ',
tel (514) 489 0396
- U Producenta J Pawlaka
(416) 244 - 8903

T & R

HOUSE RENOVATION

40 High Park Ave # 2001
TEL (416) 769-3896

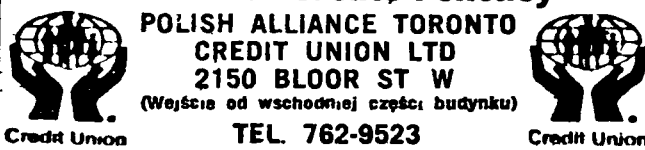
Renowacje malowanie tapetowanie
reperacje i modernizacja piwnic
i strychow oraz inne prace renowacyjne

Prosim

**TOM KOWALSKI
i ROMAN MIRSKI**

UWAGA

Polonia w Toronto i okolicy

POLISH ALLIANCE TORONTO
CREDIT UNION LTD
2150 BLOOR ST W
(Wejście od wschodniej części budynku)

TEL. 762-9523

CODZIENNIE od 12 do 2:30 po poł. i od 7:30 do 9 wiecz.
WTORKI tylko od 12 do 2:30 po poł.
oraz SOBOTY od 10 do 12:30

Konta depozytowe	5 1/2 %	rocznie
Specjalne konta depozytowe	5 %	rocznie
<small>(minimalny depozyt \$5.000 oprocentowany na każdy dzień depozytu)</small>		
3-miesięczne certyfikaty	7 %	rocznie
6-miesięczne certyfikaty	7 %	rocznie
1-roczne certyfikaty	8 %	rocznie
3-letnie certyfikaty	8 %	rocznie
3-letnie certyfikaty (non-redeemable)	9 %	rocznie

RRSP	7 %	rocznie
Pozyczki personalne	13 %	rocznie
Pozyczki hipoteczne	11 %	rocznie
(\$50 000 pożyczki ubezpieczone na życie)	13 1/2 %	rocznie

Line of credit
BEZPŁATNE PERSONALNE KONTA CZEKOWE
Członkostwo w jakiegokolwiek organizacji polonijnej
nie jest warunkiem członkostwa w naszej Credit Union

EUREKA

Szafki kuchenne, importowane z
Polski, drzwi i szuflady z litego
drewna sosnowego 11 różnych
szafek ok 30 stop, cena \$ 1147
Toronto, 5178 Dundas W ,
TEL 233-9211

213-224

COMPUTERIZED ACCOUNTING BOOKKEEPING INCOME TAX SERVICES

ANDRZEJ SZCZERBA
TEL 762-5891

Fachowo i solidnie
księgowosc i rachunkowosc dla małych
przedsiębiorstw
wypełnianie formularzy do Income Tax

217-239

SAMOTNY kulturalny domator lat 37
poznaj panią w celu towarzysko matry
monialnym Oferty wraz z nr telefonu
na adres Echa Tygodnia

KAWALER lat 39 179 cm wzrostu wy-
kształcenie uniwersyteckie ustabilizowa
ny i pracujący pragnie poznać pannę w
wieku 25-32 lat o dobrej prezencji i
dużej kulturze osobistej Zdjęcie mile
widziane

212-214

"PANI JADWIGA" - POLSKI PROGRAM RADIOWY

Nadawany w każdą sobotę od godz 1:00 do 2:00 pp ze stacji CHWO
1250 w Oakville

Program muzyki i słowa polskiego z uwzględnieniem kobiety
w ognisku domowym Telefon 691 8789

Program telewizyjny TELE-POLONICA w Montrealu i okolicy.

kanal 24
CF CABLE TV niedziela 18:00 sroda 11:00 sobota 21:30
VIDEOTRON niedziela 17:30 wtorek 10:30; 24:00 sroda 18:30

Korespondencja na adres STEP 375 Claremont Westmount Que
H3Z 2P5

POLSKI PROGRAM MUZYCZNY

Niedziela od godz 6 do 7 wiecz CKWR fala FM 98.7 Kitchener
Koncert zyczeń polskie piosenki i prelekcja ks Kor
neliana Jan Zuk Kitchener (519) 579 3615

POLSKA FALA

Soboty od 2:4 po poł CFMB Radio Montreal 35 York St West
mount Montreal Que H3Z 2Z5 Tel (514) 483 2362

"BIAŁY ORZEŁ"

Niedziela od godz 5:30 - 6:30 wiecz Na fali 620 AM CFCL
Timmins Pawel Rycay 340 Ross E Tel (705) 264 8765

POLISH HOUR

Niedziela 8 rano na fali CISD FM fala 94 Polski program ra
diowy w Thunder Bay

KORPANTY'S POLONIA

Od poniedziałku do piątku włącznie od godz 1:2 po poł Fala
1270 Buffalo Tel 892 4267

PROGRAM RADIOWY "POLONIA" w EDMONTON

Na stacji CJSR FM STEREO 88.5 Wiadomosci tygodniowe kronika
religijna pogadanka medyczna zgadula muzyczna z nagrodami
w niedziale od godz 17:30 do 19

Adres 10858 97 St Edmonton T5H 2M5

POLSKI PROGRAM RADIOWY W VANCOUVER

Niedziela od godz 2:30 do 3:30 CJVB fala 1470 Wiadomosci
z Polski Kanady i swiata komentarze wywiady ogłoszenia i
komunikaty polonijne koncert zyczeń oraz ogłoszenia handlo-
we Jerzy Kusmider P O Box 58262 Stan L Vancouver
B C V2P 6E3 Tel (604) 327-6892

PROGRAM TELEWIZYJNY "POLONIA REVIEW"

Srody - 8:30 pm, czwartki - 9:30 pm, soboty - 2:00 pm

W dzielnicy Parkdale srody 7 wiecz piątki 9:30 i soboty 3:30
Jest programem telewizyjnym Polonii przedstawiającym wia
domosci z Polski ciekawych ludzi informacje o ważnych do
tyczących Polonii sprawach

PROGRAM RADIOWY

"ECHO OJCZYZNY"

Od poniedziałku do piątku na fali CHIN FM 100
w godz od 10:30 do 11:30 rano
Program prowadzi KAROLINA KESIK
W programie koncert zyczeń, wiadomosci polo-
nijne i z Polski interesujące wywiady, komentarze,
muzyka dla wszystkich 637 College St , Toronto,
Ont M6G 1B6, tel 531-9991, dom 247-9755

sw. Stanisława i sw. Kazimierza

CREDIT UNION

KONTA DZIENNE (DAILY INTEREST ACCOUNT)

Interesujące dla operujących
pieniężni na bieżąco

- Procent kalkulowany dziennie
- Płacony z końcem miesiąca
- Korzystna stopa procentowa
- Dla emerytów w ramach programu 60+ o 0.5 % wyższa stopa procentowa

PYTAJ O KONTA DZIENNE WE
WSZYSTKICH ODDZIAŁACH
TWOJEJ CREDIT UNION

220 Roncesvalles Ave
tel 537-2181
12 Denison Ave
tel 863-0996

2987 Bloor Str W
tel 236-1225
4260 Cawthra Rd
tel 848-4303

KLARA MAGILL

113 Roncesvalles Ave
TORONTO, Ont M6R 2K9
Bus tel 537-6450

BIURO MIĘDZYNARODOWE SAMOTNYCH

Samotnosc jest przykra Poz-
wolicie Panie i Panowie abysmy
mogli byc waszą pomocą w od-
nalezieniu tego Szczęścia

207 219

SUNSHINE

Samotnosc, potrzeba kogos
bliskiego, brak czasu!
Wiele pan i panow jest w podob-
nej sytuacji Pozwól sobie
pomoc w znalezieniu szczęścia,
składając ofertę w naszym biurze
Piszcie po najnowszy fotokata-
log (ponad 200 ofert głównie z
Polski, również z Kanady i Anglii)
oraz informator załączając
dolarów 3
Adres Box 339 Station D,
Scarborough, Ont M1R 5B8

Od wielu lat zachodniemiecka liga piłkarska tzw Bundesliga cieszy się wśród Polaków dużą popularnością przede wszystkim ze względu na jej bardzo wysoki poziom sportowy. Przez 4 lata mieszkając w RFN miałem okazję z bliska się przyrzec ligowym zmaganiom i mogę z całą odpowiedzialnością stwierdzić że słusznie Bundesligę uważa się za jedną z najsilniejszych lig świata. W tym roku zainteresowanie Bundesligą wśród Polaków wzrosło jeszcze bardziej ponieważ sześciu reżyserów ligi zasilił polski piłkarz. Jeszcze nigdy w historii niemieckiej piłki nie było tylu polskich piłkarzy (począwszy od Bundesligi a kończąc na amatorskich klubach) co w tym roku. I właśnie ich grze chciałbym poświęcić najwięcej miejsca ale na początek parę słów o Bundeslidze.

ADAM POLANSKI

POLACY NA BOISKACH RFN

niowiec Ernst Happel jest obecnie w trakcie przebudowywania zespołu. Na to potrzeba czasu i często to pociąga za sobą wypadnięcie z czołówki. W ubiegłym roku nie było HSV (skrot tego zespołu) nawet w pierwszej piątce.

Do tego po MS w Meksyku zakończył karierę trener zespołu Magath (jest też raz managerem tej drużyny) a inny reprezentant Rolf został sprzedany za 2 mln marek do Bayer Leverkusen. Mimo tych osłabień Happel doskonale wybrnął z sytuacji w czym na pewno duża zasługa także Okonskiego.

2 gie miejsce zajął słynny Bayern Monachium który co tu ukrywać jest mimo wszystko nadal faworytem nr 1 tych rozgrywek.

Jest to drużyna bez słabych punktów która ma także bardzo mocne rezerwy a to może zadecydować Bayern bardzo dobrze spisuje się w Pucharze Europy i awansował bez problemów do ćwierćfinału. Wszyscy w RFN liczą że w tym roku ten cenny puchar na pewno

bitna mająca w swych szeregach tylko dwóch wielkich piłkarzy reprezentanta RFN Voellera i byłego reprezentanta Austrii Pezzeya. Werder to taki trochę dawny polski Widzew. Dużym zaskoczeniem jest brak w czołówce Borussii M Gladbach. Drużyna ta miała fatalny start ale później z meczu na mecz grała lepiej i przez ostatnie 16 meczów (liga + puchary) nie schodziła z boiska pokonana. Dopiero w ostatnim meczu ligowym niespodziewanie przegrała z Norymberdą 0:2. Swoją znakomitą formę Borussia potwierdziła w europejskich pucharach pokonując między innymi słynny holenderski Feyenoord 5:1 i 2:0 Borussia jest najnowocześniejszą i najatrakcyjniejszą grającą drużyną Bundesligi w czym duża zasługa jej trenera a wcześniej znakomitego piłkarza Heynckesa. Znam doskonale ten zespół i wierzę że odrobi straty punktowe w II rundzie i będzie groźny dla najlepszych. Zaskoczeniem jest także brak w czołówce drużyny FC Kolonia która ma w swoim składzie wielu znakomych piłkarzy jak reprezentanci RFN Schumacher i Allofs reprezentant Danii Olsen (wybrany został piłkarzem roku w Danii) i

tym kraju obcokrajowcowi jest nielato zdobyć uznanie tym bardziej duże słowa uznania dla naszych piłkarzy.

Najwyższe notowania i najlepsze recenzje zbiera Miroslaw Okonski mimo że zadanie miał najtrudniejsze z polskich piłkarzy. Po wielu trudnych i perypetiach trafił w końcu do Hamburger SV klubu znanego bogatego i z dużymi ambicjami. Sytuacja w klubie nie była najlepsza zespół był w przebudowie a opinia mimo wszystko domagała się sukcesów tej drużyny.

Trener Happel miał trudny orzech do zgryzienia ale zbawieniem dla niego okazał się przyjazd Okonskiego. W meczach sparingowych Oko (tak nazywają Okonskiego w Hamburgu) grał znakomicie i strzelał po kilka bramek. Prasa niemiecka już zaczęła pisać o nowej gwiazdce z Polski. Potem jednak przyszła liga i nagle Okonski zaczął grać dużo słabiej. Nie było to spowodowane obniżką formy tylko złym ustawieniem tego zawodnika na boisku przez trenera Happel. Za wcześnie powierzył mu rolę przywódcy w drużynie jaką poprzednio sprawował Magath. Niestety Okonski za mało jeszcze zgra

ny z drużyną gubił się w tej roli. Dopiero gdy wrócił do ataku zaczęło być o nim znów głośno. Z każdym meczem grał lepiej. Strzelał piękne bramki i wypracowywał kolegom doskonałe sytuacje czym zdobył sobie wielkie zaufanie drużyny. W wygranym 4:2 meczu z Borussią Dortmund Okonski strzelił piękną bramkę z woleja a dwie następne padły z jego podania i znów posypały się wielkie słowa uznania w prasie i wspaniałe tytuły w pismach sportowych jak np "Okonski serwuje piłkarskie delikatesy".

Bramkarz Hamburga Stein powiedział po tym meczu: Brak mi słów dla określenia klasy tego piłkarza.

Manager Magath: To jest nasz najlepszy zakup ostatnich lat. Trener mistrzów świata zespołu Argentyny Bialardo który był honorowym gościem wystawy sportowej w Monachium po obejrzeniu ligowego meczu Bayern - Hamburger powiedział o Okonskim:

Ten zawodnik potrafi wszystko. Mogłby być ozdobą każdej drużyny. Jak to się stało że nie widziałem go w Meksyku?"

No właśnie panie Piechniczek jak to się stało?

Okonski strzelił w tej rundzie 5 bramek w Bundeslidze i trzy razy był wybierany do jedenastki tygodnia. Największym sukcesem była dla niego ostatnia kolejka. Za wspaniałą grę w meczu z Kaiserslautern został wybrany piłkarzem 17 kolejki. Niebawem sukces najlepszy z całej Bundesligi a przecież ileż tam wielkich nazwisk!"

Najbardziej ceniony w RFN tygodnik sportowy "Kicker" pisał po tym meczu w artykule pt "Oko show w Hamburgu" cytując: "To był prawdziwy popis największego kunsztu piłkarskiego. Okonski potwierdził swój ogromny talent. Jest wielkim indywidualistą który potrafi podporządkować swój kunszt piłkarski interesom drużyny. I pomyślcie dla tego piłkarza o którym jest coraz głośniejsze światło piłkarskiej kariery reprezentacyjnej stoi pod znakiem zapytania. W tym przypadku mamy następny dowód nieudolności i lekkomyślności naszych działaczy piłkarskich którzy sprzedając Okonskiego do Hamburger SV nie zawarli umowy o zwalnianiu tego zawodnika na mecz reprezentacji. Nikomu nie przyszło do głowy że Okonski może się jeszcze przydać drużynie narodowej. Wprowadźcie trener kadry Łazarek który przecież najlepiej zna walory Okonskiego (zdobyłi wspólnie z Lechem Poznań dwa tytuły mistrza i dwa puchary Polski) był w Hamburgu i rozmawiał z tamtejszymi działaczami ale Okonski jest zbyt cenny dla tej drużyny żeby oni go bezinteresownie zwalniali na mecz polskiej drużyny gdzie mogłby np. nabawić się kontuzji. Obecnie należy się uzbroić w cierpliwość i czekać na wyniki rozmów polskiego trenera który jest obecnie częstym gościem w Hamburgu.

W każdym razie w Amsterdamie w meczu z Holandią Okonskiego nie było. Było za to dwóch innych przedstawicieli Bundesligi Smolarek i Wojcicki.

C D N

na dole Okonski (pierwszy z prawej) strzałem z woleja pokonuje bramkarza Borussii Dortmund de Beer a

MIROSLAW OKONSKI
nowa gwiazda Hamburger SV

Właśnie dobiegła końca jesienna runda rozgrywek i już tradycyjnie jest to okazja do wszelkiego rodzaju podsumowań, dyskusji itd. Jaka była piłkarska jesień w RFN?

TABELA BUNDESLIGI po rundzie jesiennej

	bramki	punkty
1 Hamburger SV	33 17	24 10
2 Bav Monachium	31 18	24 10
3 Bayer Leverkusen	32 16	22 12
4 VfB Stuttgart	30 17	21 13
5 FC Kaiserslautern	30 21	20 14
6 Werder Brema	32 29	20 14
7 Borussia Dortmund	34 22	19 15
8 Bayer Uerdingen	27 24	19 15
9 Bor M Gladbach	28 24	17 17
10 VfL Bochum	20 18	17 17
11 FC Schalke 04	26 31	17 17
12 FC Kolonia	26 25	16 18
13 Waldhof Mannheim	28 29	15 19
14 Eintracht Frankfurt	18 21	15 19
15 FC Norymberga	30 32	14 20
16 FC Homburg	13 36	10 24
17 BW 90 Berlin	17 44	8 26
18 Fortuna Dusseldorf	21 52	8 26

Na pewno bardzo udana. Po sukcesie w Meksyku (2 miejsce) wszystkim było wiadomo że wymagania kibiców od nosnie ligowej piłki jeszcze bardziej wzrosną no i chyba się nie zawiedli. Frekwencja wzrosła w porównaniu z ubiegłym rokiem a i same rozgrywki były bardzo ciekawe i do końca nie było wiadomo kto zostanie mistrzem jesiennej rundy. Przez ostatnie kolejki zmieniły się na pozycji lidera Bayern Monachium (wielki faworyt tych rozgrywek) i Bayer 04 Leverkusen. Ostatnia 17 kolejka nie była szczęśliwa dla liderów którzy stracili punkty co wykończył Hamburger SV i po zwycięstwie w ostatnim meczu z Kaiserslautern 2:0 został niespodziewanie mistrzem jesieni.

Ktos może powiedzieć jak to nie spodziewanie przecież Hamburger SV to wielka drużyna z wieloma sukcesami jak chociażby zdobycie w 1983 r. Pucharu Europy po zwycięstwie nad Juventusem 1:0. Tak tylko to już nie ta sama drużyna. Nastąpiły w niej duże zmiany i wspaniałe austriackie szkole

wylądować w Monachium.

3 cie miejsce wywalczyła drużyna Leverkusen mająca bardzo bogatego sponsora (słynny na całym świecie producent leków Bayer). Drużyna ta ma w swym składzie wielu dobrych piłkarzy. Ostatnio zakupili znakomitego pomocnika reprezentacji RFN Rolfę z Hamburger SV. Mimo tych wzmocnień drużyna nadal gra bardzo nie równo co od lat jest jej problemem. Wynikiem tej nierównej formy była przykra wpadka w Pucharze UEFA, gdzie po remisie w Pradze z Duklą 0:0 u siebie zremisowali 1:1 i zaprzepastli szansę na awans. Na pewno w walce o tytuł będą się jeszcze liczyły zespoły Werder Brema i Borussia Moenchengladbach. Do drużyny z Bremy mam wielkie słowa uznania. W ubiegłym sezonie prawie od samego początku byli liderami i w ostatniej kolejce stracili tę pozycję i tytuł mistrza na rzecz Bayern Monachium. Mimo tego drużyna ta nie załamała się i w tym sezonie nadal dzielnie walczy. Jest to drużyna bardzo am-

byłego reprezentanta Anglii Woodcocka. Mimo tego drużyna gra słabo i nikt jej nie wróży raczej poprawy.

Ostatnią niespodzianką tym razem pozytywną jest wysoka piąta lokata FC Kaiserslautern. Drużyna ta lata swoich sukcesów ma już za sobą i po sprzedaniu najlepszego piłkarza tej drużyny Brehme do Bayernu wszyscy uważali że ta ambitna drużyna będzie walczyła o utrzymanie się w lidze a tu jakże miła niespodzianka. Na tym właśnie polega piękno piłki.

Dla nas Polaków najradosniejszą jednak fakt jest to że wysoki poziom tegorocznych rozgrywek to także duża zasługa polskich piłkarzy. Występowali oni bardzo często w głównych rolach i polskie nazwisko w tradycyjnej jedenastce kolejki nie było rzadkością. Rozpoczynając skrotowy opis występów polskich piłkarzy zaczęliśmy od tych o których jest obecnie w RFN najgłośniejsze a pamiętajmy że w

Zdjęcie górne Okonski strzela gola bramkarzowi FC Norymberga Koepke

Zdjęcie "Kicker" Sportmagazin

Na Święta Bożego Narodzenia
OWOCE CYTRUSOWE
najlepiej wyslij przez

POLIMEX

PACZKI DO POLSKI
2053 Dundas St W, Toronto, Ont
M6R 1W8 Tel 537-7914

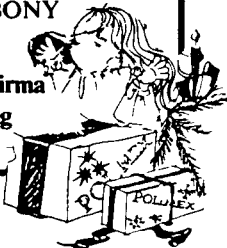
1575 Sismet Rd Unit 7, Mississauga, Ont
Tel 624-1965

Oficjalny przedstawiciel

PACZKI MORSKIE • PACZKI LOTNICZE
• OWOCE CYTRUSOWE • SAMOCHODY
• GOTOWKA DO RĄK • LEKI • BONY
• KONTA

POLIMEX to najstarsza wyspecjalizowana firma
wysyłkowa z Toronto Skorzystaj z jej usług

ADVANCE REAL ESTATE LTD

Transakcji kupna i sprzedaży nieruchomości
dokonasz łatwo i w miłej atmosferze korzystając z fachowej obsługi

DO SPRZEDANIA

Oakville (Lakeshore Winston Churchill Blvd) piętrowy wolnostojący luksusowy dom 9 pokoi 4 sypialnie 3 łazienki pięknie wykonany basen Kominek podwojny garaż centralna klimatyzacja Spokojna elegancka dzielnica Bardzo dobra okazja

Mississauga (Dundas Hurontario) murywany bungalow 3 sypialnie 2 łazienki Wykonany basen z oddzielnym wejściem nadaje się do wynajęcia Garaż prywatny zajazd duża parcela Spo

kojna ulica Blisko szkoły

Mississauga (Cawtra Burnhamthorpe) wolnostojący murywany piętrowy prawie nowy dom, 4 sypialnie 3 łazienki garaż prywatny zajazd

PO BLIŻSZE INFORMACJE PROSZE DZWONIC
Biuro 534-9246 Dom 769-5394

UWAGA!

**OSOBY ZAPRASZAJĄCE KREWNYCH
Z POLSKI NA WIZYTĘ W KANADZIE**

ZALATWIAJĄC UBEZPIECZENIE CHOROBOWE DLA WIZYTATORA
W POLSKIM BIURZE PODRÓŻY SAVE-O-WAY, KOSZT
ZAPROSZENIA—POTRZEBNEGO DO UZYSKANIA PASZPORTU WYNIESIE WAS

TYLKO:

\$10.

SZCZĘSLIWEGO
NOWEGO ROKU

zyczy

SAVE-O-WAY
OVERSEAS SERVICES

Po bliźsze
informacje
proszę dzwonić
532-3042

331 Roncesvalles Ave., Toronto, Ont. M6R 2M8

Szybko i sprawnie wysyłamy do Polski i na cały świat lekarstwa,
paczki morskie i lotnicze oraz pieniądze i artykuły domowe —
tanie przeloty do Polski czarterami „LOT”

Past

Enterprises Ltd

121 Roncesvalles Ave.
Toronto, Ont M6R-2K9

TEL 531-8786

**PACZKI
do
POLSKI**

UWAGA!

Paczki lotnicze (4 - 14 dni) już od 4 90 za kg

Nie pobieramy dodatkowych dopłat do naszych cen
na wysyłkę paczek LOTNICZYCH i MORSKICH.

Na życzenie odbieramy paczki z domu i pakujemy

Na życzenie wysyłamy nasz
nowy 1986-1987 katalog za-
wierający "Paczki do wyboru"

Firma będzie zamknięta od 23 grudnia do 4 stycznia 87

Wszystko można załatwić listownie
lub telefonicznie (416) 531-8786

Pomocnik grono zadowolonych klientów
- skorzystaj z naszego skomputeryzowanego serwisu

PRZEZ WISŁĘ DO KRAJU

WISŁA PARCEL SERVICE

49 Roncesvalles Avenue
Toronto, Ontario M6R 2K5
Tel 534-9864

PACZKI DO POLSKI

LOTNICZE dostawa do 3 tygodni
MORSKIE dostawa do 3 miesięcy

OWOCE CYTRUSOWE,
ZYWNOŚĆ, ARTYKUŁY GOSPODARCZE,
KWIATY, LEKARSTWA

Przedstawiciele w Burlington, Ont
BIG WIN CENTRE, 760 Brant Str.
**BOGDAN I STANISŁAWA
ADAMCZYK**
TEL. 639-7547

WISŁA PARCEL SERVICE SKŁADA
WSZYSTKIM SWOIM KLIENTOM
NAJSERDECZNIEJSZE ŻYCZENIA
NOWOROCZNE

210-220

UNISEX HAIRSTYLING

POLECAM

- DOBRE STRYZENIA
- Trwała ondulacja (Foam perm prod niemieckiej)
- Farbowanie włosów (farba prod niemieckiej) ORAZ
- Farbowanie brwi i rzęs

"THE FAMILY SHOP"

Helen Pilichowski

311 Roncesvalles Ave., Toronto, Ont M6R 2M6
TEL Bus 535-1677, Res 252-9069

MAX CARPET CLEANING

Czyszczenie dywanów i mebli tapicerskich

NAJNIZSZE CENY!

PEŁNE GWARANCJE!

TEL 255-0350

(dzwonic najlepiej po 8 pm)

192 203

**FIRMA PRZEWOZOWA
JANOSIK**

Poleca swoje usługi w zakresie przewozu osób na linii
TORONTO - MIRABEL - TORONTO
jak również na Stefana Batorego
Telefon Toronto - 247-0817
UMIARKOWANE CENY, SPECJALNA ZNIŻKA
DLA RODZIN

BARBARA SAWALA

udzieli wszelkiej pomocy i informacji
w zakresie sprzedaży, kupna i wynajmu
posiadłości w Burlington, Hamilton
i okolicach

Prosimy dzwonic

Alec Murray Real Estate Co Ltd.
(416) 639-8004 - czynny całą dobę

TEL domowy (416) 332-8119

Alana's Flowers

290 The West Mall Etobicoke M9C 1C6
tel 626-6366

Artystycznie ułożone bukiety z kwiatów
na wszystkie okoliczności

Kwiaty świeże na okazje weselne lub pogrzebowe,
sztuczne wieniec cmentarne

Bezpośrednia dostawa na terenie miasta Toronto

Kwiaciarnia otwarta 7 dni w tygodniu

Karty kredytowe mile widziane

**PHOTO
GLINSKI**

Wszelkiego rodzaju
usługi
fotograficzne

252-9934

PRZYJDŹ
Z TYM OGŁOSZENIEM
DOSTANIESZ 30%
ZNIŻKI

Parcel Service

HAMILTON

151 Queen St N, Suite 2501
L8R 2V7, Tel 522-2777

- Tanie ubezpieczenia dla wizytujących (od \$95 za 3 miesiące)
- Paczki morskie
- Paczki lotnicze
- Owoce cytrusowe i paczki świąteczne

Campanale

REAL ESTATE LTD, Realtor
KUPNO i SPRZEDAŻ
wszelkiego rodzaju
nieruchomości
na terenie Ottawy i okolic
Z JAN CHMIELA
1169 Bank St OTTAWA, ONT
TEL 236-5854, d 232-2501

**OGŁOSZENIA
O PRACY**

Wszystkie ogłoszenia osób oferujących pracę lub poszukujących pracy zamieszczamy bezpłatnie trzykrotnie Ostatni termin wtorek godz 3 00

- OPIEKUNKA do 3-letniego chłopca potrzebna Etobicoke tel 621-0363
- 219 221 PANI poszukuje pracy najchętniej w okolicy Mississauga tel 625-4989
- 219 221 PILNIE potrzebna pani do opieki nad roczną dziewczynką Islington/Bloor tel 233-6746
- 219 221 POTRZEBNI kierowcy z własnymi samochodami do rozwożenia przesyłek po Toronto tel 638-7066
- 219 221 MAŁŻENSTWO ped podejmie pracę w zakresie opieki nad dziećmi osobami starszymi gospodarstwa domowego oraz prac ogrodniczych z prawem jazdy i innych prac Tel (604) 526-0479
- 219 221 NAUCZĘ Twoje dziecko mówić i pisać poprawnie po polsku gdy Ty nie masz na to czasu nawet bez płatnie Szczegóły do uzgodnienia Tel 272 1899 cały dzień (Mississauga)
- 219 221 SPRZĄTAM mieszkania lub zaopiekuję się dzieckiem okolicie Brampton tel 453-5396
- 219 221 POTRZEBNA osoba do opieki nad dziećmi 3 i 4 latka na 31 grudnia na noc sylwestrową Warunki do omówienia Tel 620-9960
- 219 221 POTRZEBNI talarze oraz pracownicy do obsługi małych talarzy kuchni i do wykańczania mebli wysokiej jakości Dobry wynagrodzenie płatni wszystkie ubezpieczenia Język angielski niemiecki angielski Dowiadcznic tak Leif Jacobsen Ltd 491 3333 Stanley
- 219 221 POTRZEBNY pomocnik (pomocniczka) przy remontach moteli niewykwalifikowani może być emeryt lub chłopek Stala praca z możliwością nauki czynnikiem dalej od Toronto gdzie trzeba spać ak mają ter przysięgi co tydzień lub co kilka dni do Toronto Sześć dni w tygodniu wypłata co tydzień gotówką TEL 255 3262 / powozami maj ter
- 219 221 POTRZEBNA zółwa lub szel do prowadzenia tołwki przy Toronto Oddzielny dom jak miżkanie do dyspozycji może być z rodziną duża mieszka TEL 255 3262
- 219 221 PNA uwaga zastawiając zlecenie na aparacie nie za pomniesz z ławk słowo tołwka
- 219 221 MEZCZYZNA podejmie jakikolwiek prace TEL 261 2889
- 219 221 POTRZEBNI pracownicy w zawodach słusarz mechaniczny tel 243-8891 Wierozom

- KORFETYCJE z matematyki i programowania komputerow w języku polskim i angielskim TEL 635 5768 217 219
- POTRZEBNA kobieta do lekkich prac domowych okolica Bathurst i Steeles Tel 665 3615 217 219
- DOSWIADCZONA kobieta przyjmie sprzątanie TEL 534-8361 217 219
- ELFTRYK z dużym doświadczeniem w instalacjach i urządzeniach elektrycznych silno i słabo prądowych oraz w naprawie i remontach urządzeń gospodarstwa domowego i ogrzewania elektr poszukuje je pracy tel 749 7728 214-216
- SZYJĘ firany i zasłony z powierzonego materiału Toronto tel 273 4482 214-217
- ENERGICZNA pani poszukuje pracy w tygodniu w godzinach popołudniowych i w weekendy (over time) Tel 766 3774 xxx
- POTRZEBNA pani do opieki nad starszą chorą osobą Toronto tel 633 1727 219-221
- PANI podejmie każdą pracę najchętniej w okolicy Mississauga Toronto tel 625-4989 219-221
- POTRZEBNA krawcowa tel 751-9343 219-221
- DOCHODZĄCA opiekunka do 2 dzieci 3 i 4 latka na 31 grudnia na noc sylwestrową Warunki do omówienia TEL 425-0895 116-118
- POTRZEBNA pani do dwójki dzieci z zamieszka niem na miejscu TEL 749-4584 216 218
- PRZYJMĘ serwisy sukien wizytowych ślubnych i innych innych Najmniejsze fasony bogaty wybor Toronto tel 266-6058 216-218
- NAUCZYCIELI posiadający B i d & Msc & Mech inż udziela korepetycji w zakresie Mat Fiz i Science 8-13 klasa proszę dzwonić tel 960-1946 246-9181 216-218
- MIFROWCA kategorii A poszukuje pracy TEL 233-2791 216-218
- PODEJMA się opieki nad dzieckiem w okolicy Dundas Hurontario Mississauga Tel 896-1064 216-218
- PODEJMIĘ każdą pracę na weekendy TEL 588-4416 w g 7 4 po poł 217 219
- POTRZEBNA opiekunka do 2 letniej dziewczynki dochodząca okolica Don Mills i Lawrence TEL 443-9048 217 219
- SZUKAM pracownika budowlanego Tel 881-6208 217 219

**THORNHILL
SUZUKI**

POSZUKUJE POWAZNYCH NABYWCOW DO KUPNA
1 SUZUKI FORSA
● Najbardziej ekonomiczny samochód na rynku
2. SUZUKI SAMURAI
● Najtanszy 4WD Jeep w Kanadzie
Po dalsze informacje proszę dzwonić KRIS KRZEMINSKI 733-1717 7756 Yonge Street, Thornhill

UMEBLOWANY pokój wynajmę niepalącą osobie okolica Bloor/Keele tel 769 5859 219
POKOJ z użyciem kuchni i łazienki do wynajęcia Toronto tel 536-3098 po 4 po poł 219 222
SPRZĘDAM meble prawie nowe- sofa \$400 segment 3-częściowy \$300 stół kuchenny i 4 krzesła \$100 TV Sanyo 21 z 2 letnią gwarancją \$400 TEL 252 9900 po 6 wiecz
SZUKAM partnera lub partnerki z niewielkim wkładem finansowym z dobrą znajomością języka angielskiego do założenia wspólnego interesu TEL 625-3539 217 219
NIEMAL nowe king size water bed komplet sprzedam tania TEL Toronto 447-0886 219-221

WARSZAWA!
SPRZEDAM komfortowe, słoneczne ciche mieszkanie na Sadybie 3 pokoje, kuchnia łazienka balkon telefon ca 50 m kw
Oferty T Więckowski 1435 Hastings Dr London Ont N5X 2C2 tel (519) 673-6116 216-218

10 najpopularniejszych polskich koled na fortepian w łatwym układzie w opracowaniu Anny Pacanowskiej Jana Wyzutego w zbiorce teksty koled i wiersze Boguszewskiego do nabycia w aptece Solarskiego w Toronto
SPRZEDAM dom w stanie niezakończonym w centrum miasta z dnem na stolarce i telefonem Oferty proszę przysyłać na adres Redakcji wraz z telefonem 174 Maria St Toronto, Ont M6P 1W4 ALBATROS 219 223
SPRZEDAM 3 regaly nowe robione na zamówienie z barem i szafkami tania Tel 663-3832 219 221

Tower REALTY LTD

**METRO TORONTO
SPRZEDAŻ-KUPNO,
WYNAJEM DOMÓW,
INTERESÓW
I APARTAMENTÓW**

Solidna i fachowa pomoc w załatwianiu formalności prawnych i finansowych.

Dufferin St Rogers Rd 4-sypialniowe bungalow z prywatnym zajazdem
High Park trzy łazienki trzy kuchnie 4-poziomowy dom z osobnymi wejściami do wynajmowania Tylko \$209 900!
St Clair Oakwood Bungalow z wykończoną piwnicą Cena \$139 900
Christy St 1 sypialniowy apartament \$71 900
Duży obszar ziemi w okolicy Peterborough przystępna cena

KAMIL KOWALCZYK
Biuro 536 - 5000 Dom 690 - 4182
24-godzinny serwis

R CHOLKAN & CO LIMITED • REALTOR
REAL ESTATE APPRAISALS MORTGAGES INVESTMENTS
2336 BLOOR STREET WEST TORONTO ONTARIO M6S 1P3 (416) 763 5555

Centralne Etobicoke - 2-sypialniowy apartament, duża kuchnia i balkon, cichy i czysty budynek, \$74,900
Centrum High Park - 4-sypialniowy, dochodowy dom, 2 mieszkania, jedno do objęcia od zaraz 4 łazienki, sauna 2 garze, dom odnowiony, w idealnym stanie, \$259 000

ELŻBIETA KAUPÉ

RE/MAX
M Sc , Mech Eng Sales representative
Bohdan (Bob) SZEWCZYK
4195 dundas street west toronto ontario M8X 1Y4 bus 231-0600
res.: 247 - 4437
● Wright Ave licencjonowany dom z pokojami do wynajęcia 12 pokoi 9 sypalni 2 łazienki
● Constitution Mississauga Townhouse 4-sypialniowy swiezo odnowiony bardzo dobra cena!

HIGH PARK Realtor
Real Estate Ltd
217 RONCESVALLES AVE TORONTO ONT M6R 2L6

1000 sprzedanych domów
Istniejąca od 1972 r firma 40 agentów poleca Państwu wszelkiego rodzaju domy i interesy, 3-dniowe, komputerowe wyprzedzenie w informacji gwarantuje najlepsze okazje
**Proszę dzwonić całą dobę
532 - 4441**

DARRELL KENT REAL ESTATE LIMITED
ETOBICOKE MISSISSAUGA TORONTO SCARBOROUGH
Kupno-sprzedaz nieruchomości Bogaty wybór z komputera.
Solidna i fachowa obsługa Pomoc w finansowaniu i załatwianiu formalności prawnych

Bloor i Baby Point sklep z apartamentem i ga razem 269 000
Bloor przy High Park apart 1-sypialniowy do objęcia od zaraz od 62 000 w górę
Bloor przy High Park 1 sypialniowy wolny apartament cena \$ 62 000
Triplex centrum b duża lota 199 000
Znana polska restauracja 215 000
Lakeshore Bd W 40 pokoi motel nad samym jeziorem \$ 185 000

ZYGMUNT PRZETAKIEWICZ
Biuro 766-4088 Dom 769-9494

Dr JANINA DUTKIEWICZ
Family physician
zawiadamia o otwarciu gabinetu lekarskiego
3095 Glen Erin Dr , suite 7
MISSISSAUGA
TEL 828 - 0038

Dr BOGDAN PIETRASZEK
rozpoczął praktykę lekarską w Toronto jako lekarz ogólny "FAMILY DOCTOR"
w gabinecie przy
190 FERN AVENUE
naprzeciwko Credit Union
TEL 532 - 4317
Przyjmuje od poniedziałku do piątku od 10 do 18 sobota 10 - 13
ODBYWA TEŻ WIZYTY DOMOWE 160-171

Dr. Teresa Wrzesińska
Specjalista
Ginekolog i Położnik
5025 Sherbooke St W pok 565
TEL. 481 - 1752
MONTREAL, QUE H6A 1S4 151 202

DR WALDEMAR KOZERAWSKI
ma przyjemność ogłosić otwarcie nowego gabinetu lekarskiego w Toronto przy 2299 DUNDAS ST W suite 102, TEL 532 - 6837 oraz 45 Overlea Boulevard, suite B-9 TEL 425 - 4114
(przy Ontario Science Centre)
Poprzednio pracował w Sick Children Hospital 140-153

Dr. Krystyna SALACH-MARKIEWICZ
"Family physician" uprzejmie zawiadamia o otwarciu praktyki lekarskiej
Porady ginekologiczne, pediatryczne i ogólne
od poniedz. do piątku 10 - 18, soboty 10 - 13
2333 Dundas Str W Suite 410
TEL 588 - 5929 206 217

Dr V T BLOK GŁOWCZYŃSKA, M A O D OPTOMETRYSTKA
2391 A Bloor St W (Jane Subway)
TEL 766 - 5580

DENTURE THERAPY CLINIC
JAN M WISNIEWSKI D T
Pierwsza Polska Protezownia Dentystryczna
2337 Dundas St W , Toronto (Bloor Dundas Square Bldg)
TEL (416) 533-8811 M6P 1W7

DENTYSTYCZNE PROTEZY
G RYTWINSKI D T
z 25 letnim doświadczeniem
404 A Roncesvalles Ave , TORONTO (obok kina Revue)
TEL 531 - 8545

DR WOJCIECH FILIPOWICZ
z długoletnią praktyką w zakresie akupunktury chińskiej u dzieci i dorosłych oraz doświadczeniem zdobytym w AKADEMII MEDYCYNY TRADYCYJNEJ W PEKINIE
ma przyjemność zawiadomić o otwarciu ACUPUNCTURE CLINIC MISSISSAUGA,
3460 Cawthra Rd L5A 2X7
TEL 270 - 9621 207 233

Dr Elzbieta SZULC
FAMILY PHYSICIAN
zawiadamia o otwarciu gabinetu lekarskiego
9780 BRAMALEA RD North, Suite 308
BRAMPTON-BRAMALEA
TEL 792 - 2906 211 215

Dr MARY DONNA PIETRASZEK
młoda polonijna lekarka utworzyła nowy Gabinet Lekarski w budynku Jane Bloor Centre 2 Jane St suite 203
TEL 763 - 5956
Poprzednio pracowała w St. Joseph's Health Centre

SOLARSKI PHARMACY Ltd.
(naprzeciw kościoła św. Kazimierza)
149 Roncesvalles Ave
TEL 536 - 5452
Właściciele
J SOLARSKI i S SALAPATEK
Szybka i tania wysyłka lekarstw do Polski ● Agencja Pekao ● Wysyłka paczek i pieniędzy do Polski ● Polskie kartki i czasopisma ● Zioła Zakonnika ● Urząd Poczty ● Sprzedaz biletów

<p>ONTARIO BREAD Co.Ltd. 178 Ossington Ave. Toronto TEL 532 - 4929</p> <p>NAJPOPULARNIEJSZY PYSZNY SWIEZY CHLEB DO NABYCIA W NAJLEPSZYCH SKLEPACH W TORONTO I W ONTARIO</p> <p>Nowy punkt sprzedazy Eden bridge italian bakery EDEN BRIDGE PLAZA 25 Fontenay Cr</p>	<p>AB VIDEO - LUX Profesjonalne video, ceny amatorskie, wszystkie okazje i systemy Rowniez Insurance Claims, koncowy montaz w studio</p> <p>Efekty Powitania z lotniska \$ 26 Wesela od \$ 200 TEL (416) 278 - 5684 Spoza Toronto do 250 km</p>	<p>QUALITY AUTO SERVICE BODY SHOP WOJCIK GRABOWSKI Blacharstwo - lakiernictwo wszystkie naprawy samochodow SZYBKO SOLIDNIE Zabezpieczenie antykorozyjne 931 A Weston Rd (kolo Black Creek) TEL 763 - 2618 warsztat 249 - 9791 dom Czynny rowniez w sobote</p>	<p>SAVE-O-WAY BIURO PODROZY I PACZKI DO POLSKI Po rezerwacji i informacji prosze dzwonic (416) 532 - 3042, 532-3794 OVERSEAS SERVICES 331 Roncesvalles Ave., Toronto</p>	
<p>THE FUTURE BAKERY NAJLEPSZY W MIESCIE SWIEZY CHLEB Dostarczamy do sklepow i domow 739 Queen St W - Toronto, Ont. TEL 368 - 4235</p>	<p>OPIEKA NAD GROBAMI W POLSCE Odzyskasz spokoj, powierzajac nam, za niewielka oplata, opieke nad grobem swoich bliskich w Polsce Informacje 762 - 0591</p>	<p>ROWLAND MERCURY FORD POZYCZKA 9 9 % KLIMATYZACJA BEZPLATNA w niektórych modelach samochodow Dalsze informacje TERESA BEDNAREK Toronto, 1800 O'Connor Dr TEL 759 - 4422</p>	<p>MIRAPOL Air Transit Co TORONTO - MONTREAL - TORONTO Kazdego wtorku i piatku Superluksusowy minibus Rezerwacje odlotow, pomoc w odprawie bagazy Sezonowa obnizka kosztow TELEFONUJ Tadeusz 275-7747 i 239-9411</p>	
<p>HUMBERVIEW INSURANCE 337 Roncesvalles Ave Toronto TEL. 531 - 4647</p> <p>Ubezpieczenia chorobowe dla odwiedzajacych Kanade</p>	<p>APPLIANCE CLINIC CO oferuje naprawe lodowek pralek su szarek piecow elektrycznych i automatycznych zmywarek do naczy • Zmzka dla rencistów • Gwarancja na 1 rok • Obsluga 7 dni w tygodniu • Dzwonic cala dobe TEL TORONTO 261 - 7619 Kupuje i sprzedaje w/w sprzetz uzywany</p>	<p>CANADA'S LARGEST FORD CAR DEALER TOTAL FORD • Duzy wybor uzywanych samochodow • Dogodne pozyczki • Samochody dostawcze i mikrobusy • Otwarte w kazda sobote oraz dwie niedziele w miesiacu • Specjalne ogloszenia w Toronto Star DALSZE INFORMACJE ROMAN GORSKI TEL (416) 781 - 5531 2401 DUFFERIN STREET (100 m na polnoc od Eglinton)</p>	<p> dermatone ZAKLAD KOSMETYCZNY • Pielegnacja twarzy raki i stop • Usuwanie zbędnego owlosienia • Specjalistyczna aparatura • Jakosciowa kosmetyka • Wszelkie prosimy zamawiac telefonem 2198 Bloor St W TEL 766 - 1867</p>	
<p>TANIO, TANIEJ, NAJTANIEJ! KOMIS - CHANCE TEL 533 - 0751 305 Roncesvalles Ave., Toronto, ONT M6R 2M6</p> <p>Szansa kupna i sprzedazy nowej lub uzywanej odziezy dla kazdego Wysylamy paczki do Polski odzieżowe, owocowe i inne Gwarantowane doręczenie. DUZA OSZCZEDNOSC</p> <p>Towary u nas zakupione i wyslane przez nas do kraju bez podatku prowincjonalnego!</p>	<p>Superior Sausage Co. 1004 DUNDAS ST W TEL 531 - 8422 KONKURENCYJNE CENY!</p> <p>WĘDZONE NA MIEJSCU SŁYNNE NA CALE TORONTO I ONTARIO POLSKIE KIEŁBASY Szywni kabanosy wędliny mięsa rozne delikatesy</p>	<p>CARCARE Co Gasoline Service Station</p> <p>Fachowa pomoc we wszelkich sprawach związanych z problemami samochodowymi 560 Evans Ave (rejon 427 i Browns Lins) TEL 255 - 3245</p>	<p>SAFETY AUTO REPAIRS WIESLAW SOKOLOWSKI 3005 Bloor St W., Etobicoke TEL 231 - 6996</p> <p>Swiadcymy uslugi w zakresie mechaniki samochodowej wszystkich marek oraz wydajemy zawiadzenia potrzebne do rejestracji samochodow SZYBKO I SOLIDNIE</p>	<p>STRANDS HAIR UNISEX BRAMPTON ZAPRASZAMY wszystkich do nowo otwartego Salonu Fryzjerskiego Grazyny KMIECIK, ktora posiada 10-letnia praktyke w Polsce i 5-letnia w Kanadzie W listopadzie oferujemy ZNIZKE 50% na trwałą, oraz 30% na kolor i pasemka Wszystkie ceny bardzo dostępne 78 Queen Str West, Brampton TEL 457 - 3299</p>
<p>COPERNICUS MEAT PRODUCTS 79 Roncesvalles Ave TEL 536 - 4054</p> <p>Posiadamy swieze mieso wykrojone na zyczenie Szywni boczek balerony kielbasy na sposob polski oraz wiele innych wędlin i delikatesow ogorki kiszone kapuste z beczki sędznie pierogi T S PAKUSKI</p>	<p>M-C DAIRY Co.Ltd. PRODUCTS Dostarczamy wszystkie znane produkty mleczne do kazdego sklepu w Toronto Wyrabiamy kwasną smietane yogourt fuslanke ser biały i topiony ZADAJCIE NASZYCH WYROBOW, W SWOICH SKLEPACH Godziny otwarcia: 7:00 do 4:00 212 Mavety St Tel 766-6711</p>	<p>ROCKWOOD DELICATESSEN 4141 Dixie Rd., TEL 624 - 1244 Nowo otwarty sklep delikatesowy w Mississauga na Rockwood Mall pomiędzy Beaver Lumber & beer store Posiadamy wysmienite polskie i europejskie wędliny i wyroby delikatesowe oraz polskie gazety</p>	<p>QUALITY SAUSAGE BLOOR ST W 78 SIX POINT RD ISLINGTON THE QUEENSWAY</p> <p>SKLEP OTWARTY czwartki i piatki od 8 rano do 7:00 wiecz w soboty od 8:00 rano do 5:00 po pol</p>	<p>QUALITY SAUSAGE Meat Production Ltd 78 Six Point Rd., Etobicoke Ontario M8Z 2X2 TEL. 239 - 1281</p> <p>Nowo otwarta wytwornia wędlin oferuje po najniższych hurtowych cenach wyroby wędliniarskie i swieze miesa</p>
<p>KARL'S BUTCHER & GROCERY Wlasciciel Karol Jarzabek Posiadamy na skladzie zawsze swieze miesa, wędliny wlasnego wyrobu smaczne i swieze oraz importowane z Polski i Europy artykuły spozywcze 105 Roncesvalle Ave Toronto TEL 531 - 1622</p>	<p>FINE PIANO SERVICE Strojenie pianin i fortepianow, strojenia koncertowe, wszelkie naprawy Zgloszenia przyjmujemy w jezykach polskim, angielskim, niemieckim Toronto, TEL 249 - 8628</p>	<p>RENOVATION HOUSE Wykanczanie "basmentow", renowacja kuchni, lazienek, instalacji elektrycznych, malowanie, kafelki, scianki dzialowe TEL 438-394, 284-6719</p>	<p>HOMETARIO REAL ESTATE LTD & INSURANCE BROKERS Ltd • KUPNO I SPRZEDAZ NIERUCHOMOSCI W SZELKIEGO RODZAJU • UBEZPIECZENIA NA SAMOCHODY - OD OGNIA - KRAZDZIEZY I INNE 171 Roncesvalles Ave Toronto TEL 531 - 3506</p>	<p>INTERNATIONAL VIDEO SERVICE oferuje obsluge video w systemie amerykanskim na terenie Polski Nagrywanie wszelkiego rodzaju potkan Eurovision itp. od 495 Odwartanie video kaset we wskazanych miejscach w kraju od 295 Swiateczne video-tytuły i zyczenia jedno i dwu stronnie oraz w zalkie inne zyczenia Informacje 416 - 769 - 4366, 24 godz OBSLUGUJEMY CALA KANADE I USA VISA - MASTER CHARGE</p>
<p>jolanta interiors poleca • konsultacje w urzadzaniu wnetrz • modne zabawy poziozne i pionowe blach • wyposazenie nowoczesnej kuchni i lazienek • serwis biurowy • europejskie oswietlenia wnetrz • polni montaz mebelow firm BRIO I LITL TIKES I AMBI • szeroki asortyment importowanych przelicow 2368 Bloor St West Toronto Ont M6S1P5 Tel 762 - 9638 762 9880</p>	<p>KURSY American social dancing AMERYKANSKI TANIEC TOWARZYSKI walce, tango, foxtrot, rumbly, cha-cha, samby swing Informacje i rejestracja (416) 782 - 9776 Młodzież i dorosli</p>	<p>PRZEPROWADZKI BLISKIE I DALEKIE oraz wszelkie przewozy towarow Umarkowane ceny Solidna i szybka obsluga TORONTO, Tel 691-3161 JANUSZ</p>	<p>JOHN CZECHOWSKI UNIQUE SAUSAGE BOUTIQUE 650 The Queensway, Toronto TEL (416) 252 - 4567</p> <p>Najwyzszej jakosci wyroby delikatesowe - wędliniarskie wlasnej produkcji - wyroby miesne oraz swieze mieso pierwszej klasy, 7 gatunkow pierogow wlasnej produkcji</p>	<p>POLSKA KSIĘGARNIA WYSYŁKOWA POSIADA słowniki francuskie angielski techniczne i inne książki do nauki jezykow kulinarne młodzieżowe bajki religijne karty swiateczne MONTREAL, P Q P Box - 647 N D G H4A 3R1 Canaja TEL (514) 489 - 6396</p>
<p>ONTARIO MEAT PRODUCTS LTD. 783 Queen St W TEL 364-7720 157 Roncesvalles Ave TEL 535 - 4648 NAJWYŻSZA JAKOSC! KONKURENCYJNE CENY! Swieze mieso serw. pieczono w bogatym wyborze Europejskie wyroby delikatesowe DOSTARCZAMY DO DOMOW NA SPECJALNE OKAZJE WEDLUG CEN HURTOWYCH</p>	<p>ZAKLAD FOTOGRAFICZNY ANKA & PETER 2374 Bloor Str W Toronto TEL 769 - 4488 Zdjecia i portrety na rozne okazje</p>	<p>• zaproszenia dla krewnych z POLSKI • oficjalny przedstawiciel PKO • przeloty czarterowe i indywidualne do wszystkich krajow swiata • formalnosci paszportowe, wizowe, legalizacje • ubezpieczenia dla przybywajacych z wizyta - 3 miesiace \$ 95 00 • tłumaczenia i akty notarialne Prosze zelaszac sie do naszej fachowej zalogi</p>	<p>RENEWAL Construction and Renovation Instalacje elektryczne renowacje lazienek kuchni wykladziny kafelki wykanczanie piwnic Bezpłatna wycena TEL 249-5212 lub 742-1302</p>	<p>EMDRESS TRAVEL AGENCY Ltd 185 Roncesvalles Ave., TORONTO, ONT M6R 2L5 (naprzeciw Credit Union) TEL 536 - 3554</p>
<p>euro-AMERICAN ELECTRICIAN INC Instalacje elektryczne Residential, Commercial Industrial Tel (514) 334-2966</p>	<p>198</p>	<p>198</p>	<p>208 217</p>	<p>198</p>